

AAMUHETKI TUKEMASSA MAAHANMUUTTAJATAUSTAISTEN PERHEIDEN JA KOULUN VÄLISTÄ YHTEISTYÖTÄ

Raisa Joonas ja Niina Sundström

Opinnäytetyö, syksy 2010

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Etelä,
Helsinki

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK)

Sosionomi (AMK) +

Lastentarhanopettajan kelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Joona, Raisa & Sundström, Niina. Aamuhetki tukemassa maahanmuuttajataustaisten perheiden ja koulun välistä yhteistyötä. Helsinki, Syksy 2010, 48 sivua, 5 liitettä.

Diakonia- ammattikorkeakoulu, Diak Etelä Helsinki. Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK) + lastentarhanopettajan kelpoisuus.

Opinnäytetyömme on osa Koulu lapsen hyvinvointia tukemassa -hanketta, joka on osa Etelä-Suomen Lapsen ääni -kehittämisohjelmaa. Hanke mahdollisti tämän opinnäytetyön toteuttamisen yhteistyössä Mellunmäen ala-asteen kanssa. Opinnäytetyömme tavoitteena oli selvittää millaisia erityispiirteitä maahanmuuttajataustaisten perheiden ja koulun välisessä yhteistyössä on. Tavoitteenamme oli myös tutkia miten suunnittelemamme ja toteuttamamme Aamuhetki tukee tätä yhteistyötä.

Opinnäytetyömme on toiminnallinen ja siinä käytettiin laadullisia tutkimusmenetelmiä. Aineistona olivat asiantuntijakyselyt, Aamuhetkeen osallistuneilta perheiltä saadut palautelomakkeet ja opinnäytetyöpäiväkirja. Asiantuntijakyselyihin vastasi viisi koulun työntekijää. Käsittelimme asiantuntijakyselyt sisällönanalyysin keinoin ja saatujen tulosten pohjalta suunnittelimme ja toteutimme kaksi luokan yhteistä Aamuhetkeä keväällä 2010 Mellunmäen ala-asteella osana työharjoitteluumme. Palautelomakkeita saimme 15 perheeltä. Palautelomakkeet ja opinnäytetyöpäiväkirja olivat Aamuhetken arvioinnin aineistona.

Opinnäytetyömme johtopäätökset ovat, että maahanmuuttajataustaisten perheiden ja koulun välisessä yhteistyössä on erityispiirteitä, kuten molemminpuolinen tiedon puute, kieliongelmat sekä molemminpuoliset asenteet ja ennakkoluulot. Nämä erityispiirteet liittyvät vahvasti vuorovaikutukseen. Aamuhetki voisi olla yksi hyvä yhteistyömuoto maahanmuuttajataustaisten perheiden ja koulun välisessä yhteistyössä. Aamuhetki voisi toimintana tuoda yhteistyötä lähemmäs kasvatuskumppanuutta, sillä Aamuhetken tarkoituksena on lisätä kodin ja koulun välistä vuorovaikutusta. Koulussa työskentelevä sosionomi(AMK) voisi omalla osaamisellaan olla tukemassa tätä yhteistyötä ja olla kehittämässä vuorovaikutusta maahanmuuttajataustaisten perheiden ja koulun välillä.

Asiasanat: maahanmuuttajataustaiset perheet, kodin ja koulun yhteistyö, kasvatuskumppanuus, toiminnallinen, laadullinen

ABSTRACT

Joona, Raisa and Sundström, Niina

Morning discussions supporting co-operation between immigrant families and school. 48 p., 5 appendices. Language: Finnish. Helsinki, Autumn 2010.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Degree: Bachelor of Social Services.

The objective of this study was to improve co-operation between immigrant families and school. The thesis was part of a project dealing with the school supporting a children's welfare.

The qualitative research method was used in the study. The research was conducted by using functional methods. The data was collected by using questionnaires. The questionnaires were filled by professionals who were working with immigrant families in Mellunmäki primary school. The analysis revealed what kind of functional methods were needed in the school. The results indicated that there was a need to discuss in the morning before lessons hence the 'morning discussions' were created. The morning discussions were aimed at improving collaboration between the teachers, pupils and their families. There were two morning discussions held in two different classrooms in the school. After the discussions the feedback forms were collected from the parents.

The results showed that co-operation between the immigrant families and school needed improvements. The discussions held in the morning seemed productive in Mellunmäki primary school, however, there were not enough employees to arrange them. Teachers felt that they were not the right persons for the task as it was not included in their job description.

In conclusion, results of the study indicate that co-operation between immigrant parents and school can be improved by having discussions in the morning before lessons. Also, teachers need help from a multi-professional team in collaborating with families.

Keywords: co-operation, school, immigrant families, functional methods, qualitative

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 KOULU LAPSEN HYVINVOINTIA TUKEMASSA -HANKE	8
2.1 Hankkeen tavoitteet	8
2.2 Mellunmäen ala-aste hankkeen toimintaympäristönä	8
2.3 Aamuhetken tavoitteet	9
3 MAAHANMUUTTAJATAUSTAISTEN PERHEIDEN JA KOULUN VÄLINEN YHTEISTYÖ	10
3.1 Maahanmuuttajataustaisten perheiden haasteet	10
3.2 Kodin ja koulun yhteistyö	11
3.3 Yhteistyön haasteet	12
3.4 Yhteistyöstä kumppanuuteen	14
4 AAMUHETKEN SUUNNITTELU	16
4.1 Suunnittelun taustaa	16
4.2 Toiminnallinen opinnäytetyö	17
4.3 Toimintaympäristöön tutustuminen	20
4.4 Aineiston hankinta toiminnan suunnittelua varten	21
5 AAMUHETKEN TOTEUTTAMINEN	26
5.1 Aamuhetken valmistelut	26
5.2 Ensimmäinen Aamuhetki	28
5.3 Toinen Aamuhetki	30
6 AAMUHETKEN ARVIOINTI JA JOHTOPÄÄTÖKSET	32
6.1 Oma arvio Aamuhetkestä	32
6.2 Vanhempien arvio Aamuhetkestä	33
7 POHDINTA	35
7.1 Aamuhetken merkitys kodin ja koulun välisessä yhteistyössä	35
7.2 Eettisyys ja luotettavuus	38
7.3 Oma ammatillinen kehittyminen	39
LÄHTEET	41
LIITE 1: Esittely koteihin	44

LIITE 2: Asiantuntijakyselyn runko	45
LIITE 3: Kotitehtävä	46
LIITE 4: Kutsu koteihin	47
LIITE 5: Luokan Aamuhetken arviointilomake vanhemmille.....	48

1 JOHDANTO

Opinnäytetyömme liittyy Diakonia -ammattikorkeakoulun hallinnoimaan Koulu lapsen hyvinvointia tukemassa -hankkeeseen, joka on osa Etelä-Suomen Lapsen ääni -kehittämishohjelmaa. Hankkeen yhtenä tavoitteena on kasvatuskumppanuuden edistäminen tiivistämällä kodin ja koulun välistä yhteistyötä. Lapsen ääni -kehittämishohjelma on myös osa valtakunnallista sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämishohjelmaa (KASTE 2008–2011). (Lapsen ääni i.a.) Hankkeessa on mukana yhteistyökouluja, joista Mellunmäen ala-aste oli tämän opinnäytetyön toimintaympäristö.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tekemän Lapsiperheiden hyvinvointi 2009 -selvityksen mukaan maahanmuuttajavanhemmat tarvitsevat kannustusta ja tukea koulun ja kodin väliseen yhteistyöhön, suomalaiseen koulukulttuuriin perehtymiseen sekä lastensa koulunkäynnin tukemiseen. Myös koulussa tarvitaan lisää valmiuksia toimia monikulttuurisessa oppimisympäristössä. (Känkänen & Immonen-Oikkonen 2009, 176.) Maahanmuuttajat ja koulu on aiheena hyvin ajankohtainen. Mediassa on käyty viime aikoina paljon keskustelua maahanmuuttajien tilanteesta. Tulevaisuudessa Suomeen on tulossa yhä enemmän maahanmuuttajia. 2000-luvun alkuvuosina vieraskielisten määrä kaksinkertaistui ja vuonna 2009 se jo ylitti 100 000 rajan. Kasvun ennustetaan jatkuvan vuoteen 2030 niin, että tuolloin Helsingin väestöstä 15 prosenttia olisi vieraskielisiä. (Välimaa 2010.) Lapsiasiainvaltuutettu Maria Kaisa Aula (Helsingin Sanomat 2010) kritisoi Suomessa toteutettavaa kodin ja koulun välistä yhteistyötä. Aulan mukaan yhteydenpito kodin ja koulun välillä on muihin Euroopan maihin verrattuna erittäin vähäistä. Aula toteaa myös kasvatuskumppanuuden olevan kaukana tällä hetkellä suomalaisissa kouluissa toteutuvasta yhteistyöstä.

Tällä opinnäytetyöllä halusimme selvittää millaisia erityispiirteitä maahanmuuttajataustaisten perheiden ja koulun välisessä yhteistyössä on Mellunmäen ala-asteella sekä miten toiminnallisin menetelmin voidaan tätä yhteistyötä tukea. Tässä toiminnallisessa opinnäytetyössä on käytetty laadullisen tutkimuksen menetelmiä. Olemme suunnitelleet, toteuttaneet ja arvioineet Aamuhetki toimintaa maahanmuuttajataustaisten perheiden ja koulun välisen yhteistyön kehittäjänä. Toteutetun toiminnan olemme nimenneet luokan

yhteiseksi Aamuhetkeksi. Nimi kuvaa mielestämme parhaiten toiminnan sisältöä eli koko luokalle ja heidän perheilleen järjestettävää vapaamuotoista tapaamista aamukahvin ja keskustelun merkeissä. Omat aiemmat tiedot ja kokemukset sekä yhteinen mielenkiinto aihetta kohtaan rajasivat työmme kohteeksi maahanmuuttajataustaiset perheet. Lisäksi rajasimme toimintamme alkuopetuksen luokkiin Koulu lapsen hyvinvointia tukemassa -hankkeen tavoitteiden mukaisesti.

2 KOULU LAPSEN HYVINVOINTIA TUKEMASSA -HANKE

2.1 Hankkeen tavoitteet

Koulu lapsen hyvinvointia tukemassa -hanke on Diakonia-ammattikorkeakoulun hanke ja osa Etelä-Suomen Lapsen ääni -kehittämisohjelmia. Tarkemmin sanottuna hanke on kehittämisohjelman Varhaisen tuen toimintalinjan -osahanke. Lapsen ääni -kehittämisohjelma kuuluu valtakunnalliseen Kaste -ohjelmaan. Koulu lapsen hyvinvointia tukemassa -hankkeen tarkoituksena on lasten ja nuorten psykososiaalisen hyvinvoinnin edistäminen, vanhemmuuden tukeminen, ammattilaisten tukeminen heidän kasvatustehtävässään sekä varhaisen tuen ja kouluyhteisön yhteisöllisyyden lisääminen. Hankkeen kohderyhmänä ovat 1-2. luokkien sekä 5-6. luokkien oppilaat, heidän vanhempansa sekä kouluyhteisön työntekijät. Hankkeen yhteistyökouluina toimivat Mellunmäen ala-aste Helsingissä ja Päivänkehrän koulu Espoossa. Hankkeen tavoitteiksi on asetettu lasten ja nuorten osallisuuden vahvistaminen sekä kasvatuskumppanuuden edistäminen kodin ja koulun välillä yhteistyötä tiivistämällä. Tavoitteet pyritään saavuttamaan koululaisten lähitukea vahvistamalla, kehittämällä lasten ja nuorten vertaistoimintaa sekä edistämällä koulujen monitoimijaista yhteistyötä. (Lapsen ääni i.a.)

Mellunmäen ala-aste ehdotti yhdeksi opinnäytetyön aiheeksi maahanmuuttajaperheiden ja koulun välisen yhteistyön kehittämistä. Keväällä 2010 kymmenen viikon mittaisen harjoittelun aikana suunnittelimme ja toteutimme toimintaa yhteistyön kehittämiseksi. Tällä toiminnalla pyrimme vahvistamaan koululaisten lähitukea. Toiminnassamme olemme pyrkineet hyödyntämään moniammatillista yhteistyötä. Sosionomi opiskelijoina olemme tuoneet tarvittavia lisäresursseja kouluun Aamuhetkien suunnittelua ja toteutusta varten.

2.2 Mellunmäen ala-aste hankkeen toimintaympäristönä

Mellunmäen ala-aste sijaitsee lähiöalueella Itä-Helsingissä. Koululla on pitkät perinteet, sillä koulu on toiminut samalla tontilla jo vuodesta 1919. Nykyinen koulurakennus on

vuodelta 1970 ja laajennusosa vuodelta 2000. Koulussa on noin 280 oppilasta ja 22 luokan- ja aineenopettajaa. Koulussa on myös erityisopetuksen luokkia. Mellunmäen ala-asteen maahanmuuttajataustaisten oppilaiden osuus on vähäisempi verrattuna lähi-alueen kouluihin. Äidinkielenään jotakin muuta kuin suomea puhuu noin 15 prosenttia oppilaista (Isaksson 2009). Esimerkiksi Laakavuoren ala-asteella, joka sijaitsee Mellunmäen metroaseman läheisyydessä, oppilaista noin 48 prosenttia on maahanmuuttajataustaisia (Puotisaari 2010).

Alueena Mellunmäki on hyvin kerrostalovaltainen, sillä 90 prosenttia mellunmäkeläisistä asuu kerrostalossa (Mellunmäki-yhdistys 2009). Mellunmäki kuuluu Mellunkylän peruspiiriin yhdessä Kontulan, Vesalan, Kivikon ja Kurkimäen kanssa (Helsingin kaupunki 2008a, 184). Mellunkylässä on asukkaita 36 394, joista Mellunmäessä asuu 8046 (Helsingin kaupunki 2008a, 186). Mellunkylän peruspiirin alueella asukkaista 17 prosenttia ei puhu äidinkielenään kumpaakaan kotimaista kieltä, joista ulkomaalaistaustaisia on 16,6 prosenttia. Ulkomaalaistaustaisten osuus väestöstä on Jakomäen jälkeen suurin Helsingin peruspiireistä. (Helsingin kaupunki 2008b.)

2.3 Aamuhetken tavoitteet

Opinnäytetyömme tarkoituksena on luoda toteuttamiskelpoinen malli vahvistamaan kodin ja koulun yhteistyötä. Tavoitteena on saada malli pysyväksi koulussa toteutettavaksi käytännöksi. Tavoitteet ovat tarkentuneet ja muuttuneet aineiston keruuvaiheessa. Aineistosta olemme saaneet tietoa kodin ja koulun välisestä yhteistyöstä sekä kohde-ryhmään liittyvistä erityispiirteistä Mellunmäen ala-asteella. Tavoitteenamme oli selvittää millaisia erityispiirteitä maahanmuuttajataustaisten perheiden ja koulun välisessä yhteistyössä on Mellunmäen ala-asteella. Halusimme myös tarkastella miten toiminnallisin menetelmin tätä yhteistyötä voidaan tukea.

3 MAAHANMUUTTAJATAUSTAISTEN PERHEIDEN JA KOULUN VÄLINEN YHTEISTYÖ

3.1 Maahanmuuttajataustaisten perheiden haasteet

Maahanmuuttaja ja maahanmuuttajataustainen henkilö tarkoittavat ulkomailta toiseen maahan pysyvässä asumistarkoituksessa maasta toiseen muuttavaa henkilöä, joka ei ole Suomen kansalainen. Maahanmuuttaja terminä kattaa kaikki Suomessa asuvat muualta muuttaneet. (Väestöliitto 2006.) Maahanmuuttajataustaisilla perheillä tarkoitamme tässä opinnäytetyössä niitä perheitä, joissa vanhemmat tai ainakin toinen vanhemmista on muuttanut Suomeen ulkomailta. Maahanmuuttajataustaisissa perheissä kaikki perheenjäsenet eivät välttämättä ole maahanmuuttajia. Yleistä on, että perheen vanhemmat tai toinen heistä on maahanmuuttaja, mutta perheen lapset ovat syntyneet Suomessa.

Maahanmuuttajataustaiset perheet saatetaan helposti ymmärtää keskenään samanlaisiksi ryhmäksi. Tämä johtunee termin yleistettävyydestä. Todellisuudessa kuitenkin nämä perheet ovat moninaisia kuten kaikki muutkin perheet. Erottavia tekijöitä saattavat olla muun muassa kieli, uskonto, koulutus- ja ammatillinen tausta ja perhemuoto. Moninaisuus maahanmuuttajataustaisten perheiden kohdalla on asia, jota ei voi liikaa korostaa. Yhdistävänä tekijänä näillä perheillä on vain vanhempien, vanhemman tai perheen maahanmuuton ja kotoutumisen kokemus ja sen vaikutukset perheen elämään. Ihmiset ja perheet ovat aina keskenään erilaisia, eikä samastakaan maasta muuttaneita voida luokitella yhdeksi kulttuuriryhmäksi. (Alitolppa-Niitamo & Söderling 2005, 9.) Kokeuksena maahanmuutto on aina yksilöllinen, johon yksilöt suhtautuvat eri tavalla ja erilaisin selviytymiskeinoin (Sosiaaliportti 2009).

Maahanmuutolla on aina suuria vaikutuksia perheeseen. Perheenjäsenten roolit voivat muuttua maahanmuuton seurauksena. Lapset omaksuvat usein suomen kielen ja kulttuurin vanhempiaan nopeammin ja ehkä joutuvat toimimaan tulkkina tai opastajana vanhemmalleen. Tällöin vanhemmat voivat kokea menettäneensä vanhemmuuden arvovaltaansa. Perheen roolit voivat kääntyä pääläelleen. Myös aviopuolisoiden roolit voivat muuttua, sillä suomalaisessa yhteiskunnassa korostetaan sukupuolten välistä tasa-arvoa.

Miehet voivat tuntea menettäneensä perheensä arvostuksen ja kunnioituksen, koska suomalaisessa kulttuurissa miehellä ei ole yhtä selkeää perheen johtajan roolia. (Talib, Löfström & Meri 2004, 57–58.)

Vanhemmat joutuvat maahanmuuton myötä suurien haasteiden eteen kohdatessaan uuden yhteiskunnan ja kasvatuskulttuurin. Jokaisessa kulttuurissa vanhemmat toivovat lapselleen hyvää elämää, mutta eri kulttuureissa saattaa olla erilainen käsitys siitä mitä hyvä elämä on ja miten se saavutetaan. Uudessa ympäristössä vanhemmat joutuvat pohtimaan ja kyseenalaistamaan oman kulttuurinsa kasvatuskulttuuria ja ehkä muuttamaan kasvatustapojaan toimivammaksi. (Alitolppa-Niitamo 2005, 103.) Vanhempien merkitys korostuu myös maahanmuuttajataustaisen lapsen koulumenestyksessä. Vanhempien oma esimerkki, kannustus ja kulttuuri-identiteetin vahvistaminen auttavat lasta ja nuorta myös koulumaailmassa. (Talib 2002, 52–55.) Vanhemmalla voi kuitenkin olla vaikeuksia itse sopeutua uuteen ympäristöön sekä uuden kielen ja kulttuurin oppimiseen. Ajan järjestäminen omaan opiskeluun ja sopeutumiseen mutta myös lapsen tukemiseen voi olla haastavaa ja uuvuttavaa. (Alitolppa-Niitamo 2005, 103.)

3.2 Kodin ja koulun yhteistyö

Perusopetuslaki (1998/628) velvoittaa kouluja olemaan yhteistyössä kotien kanssa. Kodin ja koulun yhteistyön käytänteet vaihtelevat suuresti eri kuntien, koulujen ja luokkien välillä. Ensijainen kasvatustavoite on vanhemmilla. Koululla ja koulun henkilökunnalla on kuitenkin myös tärkeä tehtävä lapsen ja nuoren kasvattajana. Kodilla ja koululla on toisiaan täydentävät tehtävät ja parhaimmillaan yhteistyö on vastavuoroista kasvatuskumppanuutta. Yhteistyön tavoitteena on tukea lapsen ja nuoren oppimista sekä tervettä kasvua ja kehitystä. (Laatua kodin ja koulun yhteistyöhön 2007, 3, 11.) Tutkimusten mukaan luokassa, jossa yhteistyö on toimivaa, oppilaiden koulumenestys on parempi. Hyvä yhteistyö vaikuttaa positiivisesti myös kotiläksyjen tekemiseen sekä oppilaiden yleiseen asenteeseen koulunkäyntiä kohtaan. (Kinnunen & Viitala 2008, 6.) Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan kodin ja koulun välisessä yhteistyössä huomioidaan perheiden kulttuuritausta ja kokemukset lähtömaan koulujärjestelmästä. Maahanmuuttajaperheet tulee tutustuttaa suomalaiseen koulujärjestelmään, koulun toi-

minta-ajatukseen, opetussuunnitelmaan, arviointiin, opetusmenetelmään sekä oppilaan oppimissuunnitelmaan. (Opetushallitus 2004, 30.)

Maahanmuuttajataustaiset vanhemmat tarvitsevat tukea koulun käytäntöihin tutustumisessa, esimerkiksi koulun ja kodin väliseen yhteistyöhön perehtymisessä ja oman lapsensa koulunkäynnin tukemisessa. Heillä voi olla hyvin erilaisia odotuksia koulun suhteen. Heille koulun kanssa tehtävän yhteistyön merkityksen ymmärtäminen saattaa olla vaikeaa, jos tällaiseen ei ole tottunut. Monikulttuuristen perheiden kanssa työskentelyssä hyväksi havaittuja yhteistyömuotoja ovat olleet muun muassa toiminnalliset vanhempaintapahtumat kuten retket ja yhteiset ruuanlaittohetket. (Känkänen & Immonen-Oikkonen 2009, 179–180.)

Mellunmäen ala-asteella yhteistyötä toteutetaan monin eri tavoin. Koko koulun ja eri luokkien omia vanhempainiltoja järjestetään yleensä syksyisin. Välillä pidetään avoimien ovien päiviä, jolloin vanhemmat voivat tulla koululle tutustumaan lapsen koulupäivään. Joka vuosi pidetään lasten ja huoltajien kanssa arviointikeskustelut, vanhempainvartit tai tarvittaessa HOJKS –neuvottelut eli laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelma. Tarvittaessa esimerkiksi pulmatilanteissa voidaan pitää myös muita keskusteluja perheen kanssa, jossa mahdollisesti on oman opettajan lisäksi myös muuta koulun henkilökuntaa, kuten rehtori, kuraattori, psykologi tai laaja-alainen erityisopettaja. Yleisimpiä yhteydenpitovälineitä ovat puhelin ja sähköposti. Käytössä on myös sähköinen reissuvihko Wilma sekä oppilaan repussa kulkeva reissuvihko. Luokat ovat järjestäneet myös erilaisia tapahtumia ja esimerkiksi aamukahvihetkiä vanhemmille. Mellunmäen ala-asteella kodin ja koulun yhteistyössä ei ole erikseen huomioitu maahanmuuttajataustaisia perheitä, mutta jokaisen perheen kohdalla yhteistyö toteutuu yksilöllisten tarpeiden pohjalta. Henkilökunnalla on mahdollisuus tarvittaessa tulkkipalveluiden käyttöön (Siikaniemi 2010.)

3.3 Yhteistyön haasteet

Toimivan yhteistyön esteinä maahanmuuttajataustaisten perheiden kanssa on usein yhteisen kielen puuttuminen, joka vaikeuttaa päivittäisten asioiden kertomista. Henkilö-

kohtaisessa kontaktissa voi eleillä ja konkreettisesti näyttämällä selventää monta asiaa myös kielitaidottomalle vanhemmalle. Tulkkia tulisi kuitenkin käyttää erityisesti tärkeistä asioista puhuttaessa. Kaikki perheelle sopivat ja toimivat viestintätavat on syytä hyödyntää ja olla yhteistyössä mahdollisimman ennakkoluuloton. (Koiranen 2008, 24.)

Maahanmuuttajataustaisten perheiden kohtaamiselle hedelmällisenä lähtökohtana ymmärtämiseen ovat muutokset perheen elämässä sekä niiden seurausten hahmottaminen. Kohtaamista ja ymmärrystä saattaa hankaloittaa eroavaisuuksiin keskittyvä, yleistävä tarkastelu, jossa yksilö ja perhe tarpeineen ohitetaan. Muutosten ymmärtäminen edellyttää tasa-arvoista vuorovaikutusta ilman ennakkoluuloja sekä yksilö- ja perhekohtaista perehtymistä erikseen. Kohdatessa maahanmuuttajataustaisia perheitä on hyvä pohtia, kuinka maahanmuuton kokemukset ja sen seuraukset vaikuttavat perheen sekä sen jäsenten elämään. Muutoksen kokemukset sijoittuvat laajasti monelle elämän osa-alueelle. Maahanmuuttajataustaisten perheiden kohtaamiseen vaikuttavat monet seikat. Kohtaamisessa ammattilaisen on hyvä pohtia perheen kokemusmaailmaan ja elämänhallintaan vaikuttavia tekijöitä. Tällaisia tekijöitä ovat muun muassa muutokset kielessä ja kulttuurissa, perheen asuminen, taloudellinen tilanne ja sisäiset ihmissuhteet. (Alitolppa-Niitamo & Söderling 2005, 10–11.) On myös hyvä muistaa, ettei maahanmuuttajataustaisen asiakkaan käyttäytymisessä tapahdu muutosta, jos työntekijät eivät anna riittävästi tietoa uudesta yhteiskunnasta ja sen mahdollisuuksista. (Novitsky 2005, 77.)

Vanhempien perehtyminen suomalaiseen koulujärjestelmään esimerkiksi tapaamisten, kouluvierailujen tai oppituntien seuraaminen saattaisi edistää vanhempien ja koulun välistä yhteistyötä. Tällainen toiminta auttaisi rakentamaan keskinäistä ymmärrystä ja loisi pohjaa kodin ja koulun väliselle vuorovaikutukselle ja jatkuvalle kommunikoinnille. Useinkaan vanhemmat eivät tiedä, että opetus suomalaisissa kouluissa on julkista. Tuntien seuraaminen maahanmuuttajavanhemman kannalta saattaisi olla merkittävää. Vaikka opetus suomalaisissa kouluissa ja oppilaitoksissa onkin julkista, vanhempia ei välttämättä tiedoteta tästä, eikä tuntien seuraamisen merkitystä maahanmuuttajavanhemman kannalta ymmärretä. (Kosonen 2000, 155.) Maahanmuuttajilla on omat ennakkoluulonsa myös suomalaista koulua kohtaan. Vanhempien tapaamiset ja vanhempainilat auttavat virheellisten mielikuvien selvittämisessä ja yhteisen luottamuksen rakentamisessa. (Talib 2002, 126.)

Erilaiset kasvatuskulttuurit voivat haastaa niin perheet kuin koulun henkilökunnankin, sillä maahanmuuttajataustaiset vanhemmat saattavat antaa erilaisille kasvatuskäytännöille eri merkityksiä kuin suomalaiset vanhemmat. Hyvä molemminpuolinen vuorovaikutus ja motivaatio auttavat kasvatuksellisten erojen hyväksymistä ja silloin voidaan välttyä lapsiin kohdistuvista erilaisten odotusten ristiaallokosta. (Novitsky 2005, 81.) Erilaiset tavat kodin ja koulun yhteistyöstä voivat aiheuttaa hämmennystä maahanmuuttajataustaisten vanhempien kohdalla. Suomessa kodin ja koulun yhteydenpito ja asioista tiedottaminen hoidetaan paljolti kirjallisena, kun taas monessa maassa on totuttu siihen, että opettaja soittaa tai tulee käymään perheen kotona. (Zandkarimi 2010.) Opettajan olisi hyvä kyseenalaistaa tuttuja käytäntöjä ja toimia yksilölähtöisemmin oppilaan ja perheen tarpeista käsin.

3.4 Yhteistyöstä kumppanuuteen

Opettajan ja vanhempien välinen yhteys on tärkeää lapsen oppimisen kannalta, sillä pienetkin asiat lapsen arjessa saattavat vaikuttaa hänen oppimiseensa. Yhteistyön sujuessa lapsen ja perheen kohtaamiin haasteisiin voidaan puuttua ajoissa ennen kuin ne kasvavat suuremmiksi ongelmiksi. Perheiden kanssa tehtävän yhteistyön voi nähdä myös voimavarana koulun arjessa. (Leino 2009, 193–194.) Opetushallituksen ja Suomen vanhempainliiton laatiman Laatia kodin ja koulun yhteistyöhön -laatukuvauksen (2007) mukaan kodin ja koulun yhteistyön perusteet ovat samat kuin kasvatuskumppanuuden perusteet. (Laatia kodin ja koulun yhteistyöhön 2007, 11.) Kasvatuskumppanuudessa vanhemmat ja koulun henkilökunta ovat sitoutuneet toimimaan yhdessä lapsen parhaaksi. Yhteistyö lähtee lapsen tarpeista ja lapsen edun toteutumisesta. Kasvatuskumppanuuteen perustuvassa asiakassuhteessa vanhempien ja ammattilaisten vuorovaikutus on tasavertaista. Kasvatuskumppanuutta ohjaavat periaatteet ovat kuuleminen, kunnioitus, luottamus ja dialogi. Kuuntelu ja toisen ihmisen kuuleminen ovat tärkeitä kasvatuskumppanuuden rakennuspalikoita. Kuuleminen on aitoa kiinnostusta, empaattisuutta ja rehellisyyttä ja se vaatii keskittymistä sekä läsnäoloa. (Kaskela & Kekkonen 2007, 17, 32.)

Kasvatuskumppanuuden haaste on pyrkiä näkemään asiat aina useasta näkökulmasta, ei vain omasta. Kyse on siis molemminpuolisesta pyrkimyksestä ymmärtää toisiaan, mutta myös vuorovaikutustaidoista, jossa ei oleteta tai luulla asioiden olevan niin tai näin vaan uskalletaan kysyä suoraan. (Karila 2006, 97.) Jokainen ihminen haluaa saada osakseen arvostusta ja hyväksyntää. Myönteisellä ja avoimella ilmapiirillä voidaan osoittaa toiselle kunnioitusta ja arvostusta. Aidolla kuuntelemisella voidaan oppia ymmärtämään esimerkiksi erilaisia toimintatapoja, kulttuureita ja arvoja. Molemminpuolinen kunnioitus helpottaa vuorovaikutusta, sillä silloin voidaan puhua asioista rehellisesti ja avoimesti. Luottamus syntyy kuulemisen ja kunnioituksen kautta ja se vaatii aikaa, yhteisiä kohtaamisia sekä vuoropuhelua. Luottamuksen syntymiseen vaikuttaa myös lapsen ja opettajan välinen suhde, sillä vanhemmat kokevat luottamusta sensitiiviseen, turvalliseen opettajaan. Vanhempien ajatusten ja toiveiden huomioiminen koulussa mahdollistaa vanhempien osallisuuden lapsen kasvuun ja kehitykseen ja luo näin luottamusta koulun toimintaan. Luottamusta rakennetaan pienin askelin. (Kaskela & Kekkonen 2007, 34, 36–37.) Maahanmuuttajataustaisten lasten vanhempien arvostus koulua kohtaan lisää oppilaiden oppimismotivaatiota ja helpottaa kouluun sopeutumista (Talib 2002, 127).

Hyvin toteutuva kasvatuskumppanuus koulussa lisää koulun ja perheiden sosiaalista pääomaa eli yhteisöllisiä piirteitä, jotka helpottavat lasten, opettajien ja vanhempien vuorovaikutusta. (Leino 2009, 193–194.) Ihmiset kokevat nykyään usein olevansa juurettona, joka johtuu esimerkiksi muuttoliikkeestä ja lisääntyvästä maahanmuutosta. Koulu voidaan nähdä instituutiona, jolla on tärkeä rooli yhteisöllisyyden rakentajana yhteiskunnassamme. Koulu voi rakentaa yhteisöllisyyttä koulun sisällä, mutta myös paikallisesti. (Opetusministeriö 2007, 14.) Monikulttuurisessa koulussa tarvitaan jatkuvaa yhteistyötä vanhempien, koulua ympäröivän yhteiskunnan ja yhteisön välillä. Koulun henkilökunnan on luotava yhteys maahanmuuttajataustaisen lapsen vanhempiin ja vakuuttaa vanhemmat siitä, että he voivat käyttää omaa kieltään ja tuoda esiin kulttuuriin myös koulumaailmassa. Kasvatus on kumppanuutta, jossa maahanmuuttajataustaisen vanhempien kanssa käydään tasavertaista keskustelua tarvittaessa tulkin välityksellä lapsen koulunkäyntiin liittyvistä asioista. (Talib 2002, 122, 127.)

4 AAMUHETKEN SUUNNITTELU

4.1 Suunnittelun taustaa

Yhteisenä suunnitelmanamme oli tehdä opinnäytetyö, joka käsittelee lasten, nuorten ja perheiden parissa tehtävää työtä. Aikaisemmissa harjoitteluissa olimme työskennelleet muun muassa maahanmuuttajataustaisten perheiden parissa. Työharjoitteluistamme saimme tietoa ja kokemusta siitä, että maahanmuuttajataustaiset perheet tarvitsevat monipuolista tukea ja erilaisia yhteistyömuotoja. Syksyllä 2009 kuulimme Koulu lapsen hyvinvointia tukemassa -hankkeesta. Hankkeen yksi toimintaympäristö, Mellunmäen ala-aste, ehdotti opinnäytetyön aiheeksi muun muassa kuvauksia kodin ja koulun yhteistyötä edistävästä käytänteistä maahanmuuttajaperheiden kohdalla. Kiinnostuimme aiheesta sekä hankkeesta ja halusimme olla mukana kehittämässä uusia käytänteitä yhteistyön edistämiseksi.

Otimme yhteyttä sähköpostitse Mellunmäen ala-asteen laaja-alaiseen erityisopettajaan, Tiina Siikaniemeen, joka oli hankkeen yhteyshenkilö koululla. Kysyimme alustavasti mahdollisuutta suorittaa työharjoittelu ja sen yhteydessä toteuttaa opinnäytetyömme toiminnallinen osuus Mellunmäen ala-asteella keväällä 2010. Sähköpostissa kerroimme sen hetkistä ajatuksista opinnäytetyön aiheina. Halusimme mahdollisesti kehittää kodin ja koulun välistä kasvatuskumppanuutta maahanmuuttajataustaisten perheiden kohdalla tai pohdimme myös vertaistukiryhmän toteuttamista. Kerroimme Siikaniemelle, että kokemuksemme mukaan kasvatuskumppanuus näytti toteutuvan eritavalla päiväkodissa ja koulussa. Halusimme pohtia ja kehittää kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön tarkoitettuja uusia työkaluja ja käytänteitä. Ajattelimme, että vertaistukitoiminta voisi olla yksi mahdollinen yhteistyömuoto. Vertaistuki voisi lisätä vanhempien osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja parantaa yhteistyötä.

Ennakkokäsityksemme oli, että koulun ja maahanmuuttajataustaisten perheiden välistä yhteistyötä voitaisiin kehittää hyödyntäen kasvatuskumppanuuden periaatteita, kuten vuorovaikutuksella, rakentamalla dialogia kodin ja koulun välillä sekä pyrkimällä tätä kautta luottamuksen lisääntymiseen. Vuorovaikutuksella ajattelimme voivamme vaikut-

taa uuden ymmärryksen muodostumiseen. Kasvatuskumppanuudella tarkoitamme kodin ja koulun välistä yhteistyötä, jossa vanhemmat ja koulun henkilökunta ovat sitoutuneet toimimaan yhdessä lapsen parhaaksi.

Etsiessämme tietoa kodin ja koulun yhteistyöstä ja maahanmuuttajataustaisista perheistä tutustuimme Väestöliiton Kotipuun toimintaan. Kotipuu on kehittänyt maahanmuuttajaperheille suunnatun vanhemmuutta vahvistavan vertaisryhmätoiminnan mallin. Mallin tavoitteena on luoda vanhemmille tukea antavia verkostoja sekä vahvistaa yhteistyötä ja vuorovaikutusta kodin ja koulun välillä (Alitolppa-Niitamo & Sirkiä 2007, 4). Osallistuimme keväällä 2010 Väestöliiton Kotipuun järjestämään vertaisryhmäohjaajakoulutukseen. Ehdotimme tämän mallin mukaista vertaisryhmän toteuttamista myös Mellunmäen ala-asteelle. Ajatuksena oli, että mallin toteutus voisi olla opinnäytetyömme toiminnallinen osuus. Tämän ajatuksen hylkäsimme kuitenkin sen vuoksi, ettei Mellunmäen ala-asteella ollut tässä vaiheessa riittävästi resursseja toteuttaa mallin mukaista toimintaa.

4.2 Toiminnallinen opinnäytetyö

Opinnäytetyömme on toiminnallinen ja siinä olemme käyttäneet laadullisia, kvalitatiivisia tutkimusmenetelmiä. Toiminnallinen opinnäytetyö pyrkii ammatillisessa kentässä käytännön toiminnan ohjeistamiseen, opastamiseen, toiminnan järjestämiseen tai järjeistämiseen (Vilka & Airaksinen 2003, 9). Tässä opinnäytetyössä toiminnalliset piirteet ovat vahvasti esillä. Olemme järjestäneet Mellunmäen ala-asteella toimintaa maahanmuuttajataustaisten perheiden ja koulun välisen yhteistyön tukemiseksi. Toiminnan taustalla ovat olleet hankkeen tavoitteet sekä oma ammatillinen orientoitumisemme koulumaailmaan, käytännössä toteutettavaan kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön sekä erityisesti maahanmuuttajataustaisten perheiden kanssa tehtävään yhteistyöhön. Toiminnan järjeistämisen on sisältynyt niin suunnittelu- kuin arviointivaiheisiin. Järjeistämällä tässä suhteessa tarkoitamme sitä, että kaikissa vaiheissa toimintamme taustalla on vaikuttanut teoretieto maahanmuuttajaperheistä, kodin ja koulun välisestä yhteistyöstä sekä kasvatuskumppanuudesta. Järjeistämisen tällä tavoin on helpottanut toiminta-

tamme tarpeellisuuden ja hyödyllisyyden perustelua. Tärkeänä välineenä järjeistäessä on ollut opinnäytetyöpäiväkirjamme.

Pidimme opinnäytetyöpäiväkirjaa koko opinnäytetyön prosessin ajan. Aloitimme syksyllä 2009. Tuolloin kirjasimme ylös ideoitamme opinnäytetyön aiheista sekä näihin aiheisiin liittyvästä lähdekirjallisuudesta. Päiväkirjaan olemme liittäneet kaikki opinnäytetyötä koskevat sähköpostikeskustelut, opinnäytetyön ohjausryhmien ja hankkeeseen liittyvien tapaamisten muistiinpanot. Lisäksi opinnäytetyöpäiväkirjaan olemme kirjanneet omia pohdintojamme, ajatuksiamme ja havaintojamme prosessin aikana. Opinnäytetyöpäiväkirjamme on siis prosessikuvaus, jota käytämme myös aineistona. Opinnäytetyöpäiväkirjamme on toiminut meille opinnäytetyön tekijöille lisämuistina, josta olemme voineet tarkistaa tapahtumien kulkua ja tekemiämme ratkaisuja perusteluineen.

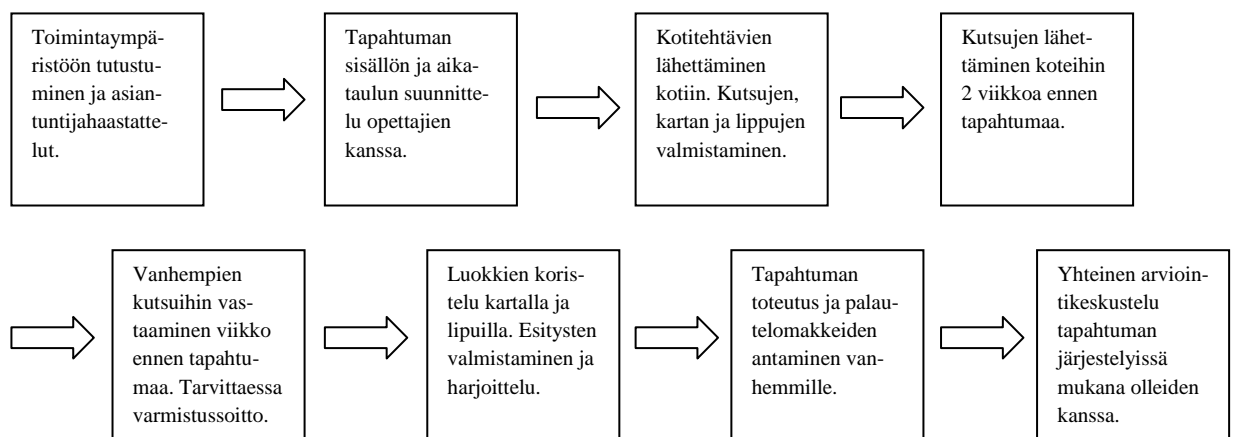
Opinnäytetyöpäiväkirjamme on hyvä esimerkki aineistosta, jota olemme analysoineet pitkin matkaa. Tämä jatkuva analysointi on ollut ohjaamassa tarkasteltavan toiminnan eli Aamuhetken sisältöä ja tavoitteita. Toiminnallisessa opinnäytetyössä tutkimuskäytäntöjä käytetään hieman väljemmin kuin tutkimuksellisissa opinnäytetöissä (Vilkkä & Airaksinen 2003, 57). Kuitenkin tiedon keräämisessä on käytetty samoja keinoja kuin tutkimuksellisessakin opinnäytetyössä. Tässä toiminnallisessa opinnäytetyössä tietoa on kerätty opinnäytetyöpäiväkirjan, asiantuntijakyselyn ja palautteen keinoin. Tiedon lähteinä olevia aineistoja on käsitelty hyödyntäen laadullisen tutkimuksen menetelmiä, kuten sisällönanalyysiä.

Laadullinen tutkimus voidaan määritellä aineiston ja analyysin muodon kuvaukseksi, ei numeraaliseksi (Eskola & Suoranta 2005, 13). Laadullinen tutkimus on prosessi, jossa aineistoa analysoidaan pitkin matkaa. Erityisesti silloin kun aineiston keräämiseen käytetään erilaisia menetelmiä samanaikaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 223.) Opinnäytetyömme laadullinen ja toiminnallinen muoto on ohjautunut asettamistamme tavoitteista käsin. Toiminnallisuus tässä opinnäytetyössä oli luonnollinen seuraus sen tavoitteista edistää yhteistyötä ja taustalla olevasta hankkeesta. Toiminnallisen opinnäytetyön tekemisessä tulee kuitenkin näkyä tutkiva asenne, joka tarkoittaa valintoja, niiden tarkastelua ja perustelua aihetta koskevaan tietoperustaan nojaten (Vilkkä & Airaksinen

2003, 154). Toiminnallisin keinoin olemme voineet yhdistää käytettyä teorian tietoa käytännön toimintaan toteuttamalla opinnäytetyömme osana työelämää kehittävää hanketta.

Opinnäytetöiden työelämätahojen toiveet osoittavat, etteivät opinnäytetyöt voi ammatti- korkeakouluissa olla enää ainoastaan tutkimuksia. Rinnakkain olisi hyvä toteuttaa tutkimuksia, toiminnallisia opinnäytetöitä ja yhä useammin jotakin siltä väliltä. (Vilka & Airaksinen 2003, 5-6.) Tällä opinnäytetyöllä pyrimme vastaamaan työelämän haasteisiin kehittämällä ja kokeilemalla uutta tapaa toteuttaa maahanmuuttajataustaisten perheiden ja koulun välistä yhteistyötä sekä raportoimalla tarkasti toimintamme jokaisen vaiheen. Kodin ja koulun välisen yhteistyön kehittämisellä ja uusien toimintatapojen kokeilemisella uskomme olevan myönteisen vaikutuksen maahanmuuttajataustaisten perheiden kokemuksiin koulusta. Tämän myönteisen vaikutuksen uskomme heijastuvan lapsen hyvinvointiin koulussa ja tätä kautta myös koko luokan arkeen. Olemme myös tässä opinnäytetyössä kuvanneet toteutetun toiminnan kaikkine vaiheineen niin tarkasti, että opinnäytetyötä voi hyödyntää jatkossa mallin oppaana ja ohjeena toteutettaessa Aamuhetkitoimintaa. Alla oleva kaavio kuvaa prosessin pääpiirteittäin.

KUVIO 1. Prosessikuvaus

4.3 Toimintaympäristöön tutustuminen

Pian ensimmäisen yhteydenottomme jälkeen syksyllä 2009 kävimme tutustumassa Mellunmäen ala-asteeseen ja keskustelimme myös tulevan työharjoitteluohjaajamme Tiina Siikaniemen kanssa työharjoittelustamme ja opinnäytetyöideasta. Keskustelussa kävi ilmi, että Mellunmäen ala-asteen alkuopetuksen luokissa maahanmuuttajataustaisten oppilaiden osuus oli vähäisempi kuin olimme odottaneet. Ennakkokäsityksemme oli, että Itä-Helsingin kouluissa on paljon maahanmuuttajataustaisia oppilaita. Mellunmäen ala-asteen alkuopetuksen luokista maahanmuuttajataustaisten oppilaiden osuus oli suurin kahdessa erityisopetuksen 1. luokassa. Lisäksi näissä luokissa opettajat olivat kokeneet maahanmuuttajataustaisten vanhempien tavoittamisen haastavaksi. Erityisesti esille tuli maahanmuuttajataustaisten äitien poissaolo koulun tilaisuuksista. Valitsimme kyseiset luokat toimintamme kohdeluokiksi.

Toimintaympäristöön tutustuessamme pohdimme mahdollista toimintaa. Pohdimme muun muassa seuraavia kysymyksiä: Miksi äidit eivät tule koulun tilaisuuksiin? Liittyykö syy kulttuuriin? Miksi äitien pitäisi tulla, jos kerran isät kuitenkin tulevat ja ovat yhteydessä kouluun? Yhtenä ajatuksenamme oli toteuttaa kahden 1. erityisluokan maahanmuuttajataustaisille äideille (10 äitiä) vertaistoimintaa. Ajattelimme, että vertaistoimintaa järjestämällä voisimme tukea yhteisöllisyyttä koulussa ja vahvistaa yhteistyötä myös äitien kanssa. Selvitimme, mitä muilla läheisillä kouluilla, kuten Meri-Rastilan koulussa, oli tehty yhteistyön kehittämiseksi ja mikä oli ollut toimivaa ja mikä ei. Kävimme tutustumassa Meri-Rastilan kouluun ja haastattelimme koulun rehtoria Ritva Tyyskää. Tyyskän (2010) mukaan Meri-Rastilan koulussa ei tehdä mitään kovin erityistä. Koululla on pitkä historia maahanmuuttajataustaisten perheiden kanssa tehtävästä yhteistyöstä. Toimivan yhteistyön kannalta tärkeäksi seikaksi Tyyskä mainitsee yhteisöllisyyden periaatteet sekä molemmin puolisen arvostuksen.

Päätimme toteuttaa opinnäytetyön toiseksi aineistoksi asiantuntijahaastattelut tai -kyselyt. Tähän päädyimme siksi, että halusimme kartoittaa, millaisia erityispiirteitä maahanmuuttajataustaisten perheiden ja koulun välisessä yhteistyössä on Mellunmäen ala-asteella sekä minkälainen toiminta voisi tukea yhteistyötä. Keskustelimme aiheesta kohdeluokkien opettajien kanssa. Opettajilta yhtenä ehdotuksena tuli aamukahvihetken

toteutus luokan vanhemmille. Tällainen aamukahvihetki oli järjestetty syksyllä toisessa luokassa onnistuneesti. Päätimme siis tarkentaa toiminnan sisältöä asiantuntijahaastatteluiden tai -kyselyiden pohjalta.

Aloitimme työharjoittelun tutustumalla kohdeluokkien oppilaisiin osallistumalla heidän koulupäiväänsä ja iltapäivätoimintaan. Kodin ja koulun välisen yhteistyön keskiössä on oppilas, joten yhteistyötä toteutettaessa lasta tulee kuulla ja hänen tulee voida osallistua itseään koskevien asioiden käsittelyyn (Opetushallitus 2007, 16). Tutustumisen kautta saimme tietoa oppilaiden perheistä, kotimaasta, kielestä ja tavoista. Esittäydymme (Liite 1) ensimmäisen kerran oppilaiden kotiväelle reppuvihkojen välityksellä ja kerroimme harjoittelustamme.

4.4 Aineiston hankinta toiminnan suunnittelua varten

Laadimme kyselylomakkeen (Liite 2), jonka avulla aioimme haastatella asiantuntijoita. Tarkoituksena oli haastattelujen avulla saada tietoa kohderyhmästä ja kuulla asiantuntijoiden kokemuksia. Pyrimme haastattelujen avulla selvittämään maahanmuuttajataustaisten perheiden kohtaamiseen liittyviä kysymyksiä ja niitä seikkoja, joita ammattilaiset olivat yhteistyössä kohdanneet. Toiminnan lähtökohtana oli myös työelämälähtöisyys, joten halusimme suunnitella sellaista toimintaa, joka parhaiten vastaisi juuri Mellunmäen ala-asteen tarpeeseen. Valitsimme asiantuntijoiksi koulussa maahanmuuttajataustaisten oppilaiden ja heidän perheidensä parissa työskenteleviä henkilöitä.

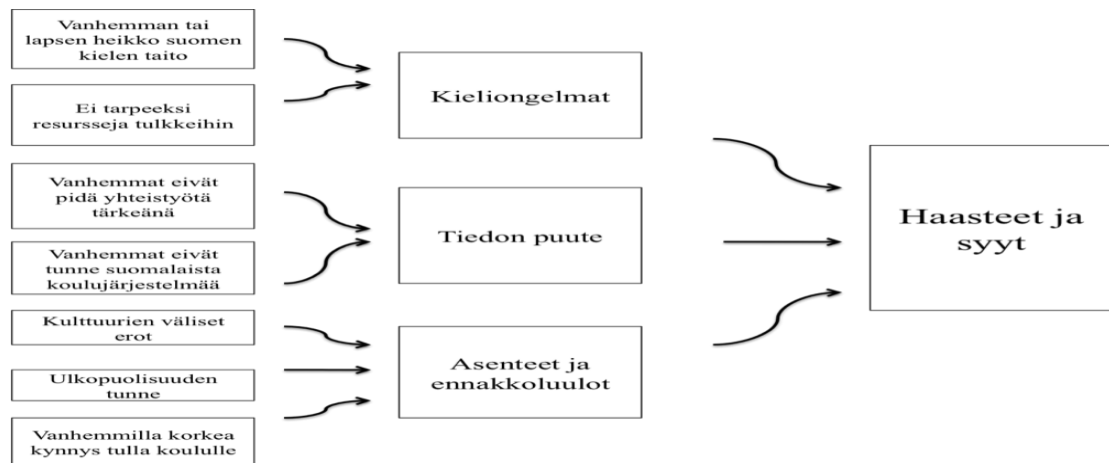
Asiantuntijoina olivat laaja-alainen erityisopettaja, kaksi erityisluokan opettajaa, kuraattori sekä somalikuraattori. Kaikki viisi asiantuntijaa työskentelivät Mellunmäen ala-asteella. Kyselylomakkeessa oli kahdeksan avointa kysymystä. Avoimet kysymykset antavat vastaajalle mahdollisuuden sanoa mitä hänellä todella on mielessään, eikä vastaajaa kahlita valmiiksi rakennettuihin vaihtoehtoihin (Hirsjärvi, Remes & Saravaara 2009, 201). Myös meidän mielestämme tämä oli hyvä tapa saada vastaaja todella miettimään kysymystä, koska valmiita vastausvaihtoehtoja ei ollut.

Työharjoittelumme aikana haastatteluiden toteuttamiseen oli vaikea löytää tarvittavaa aikaa. Tästä syystä teimme haastatteluja osana muuta toimintaa koulussa ja kirjasimme ne pääpiirteittäin opinnäytetyöpäiväkirjaamme. Haastattelujen runkona käytimme laatimaamme kyselylomaketta. Haastatteluista saamamme tieto ohjasi osaltaan toiminnan suunnittelua. Halusimme kuitenkin saada asiantuntijoilta vielä tarkempia vastauksia kysymyksiimme, joten lähetimme kyselylomakkeet heille myös sähköpostitse. Näihin kyselyihin asiantuntijat vastasivat kirjallisesti. Kirjalliset vastaukset olemme analysoineet sisällönanalyysia hyödyntäen.

Valitsimme kyselyiden analyysitavaksi sisällönanalyysin. Sisällönanalyysi on laadullisen tutkimusmenetelmän metodi, jossa aineiston sisältöä pyritään tulkitsemaan sanallisesti (Vilkka 2005, 140). Sisällönanalyysin avulla saadaan aineisto tiivistettyä ja selkiytettyä kadottamatta oleellista tietoa (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108). Sisällönanalyysia olemme toteuttaneet aineistolähtöisesti. Aineistolähtöisyys näkyy asetetuissa tutkimuskysymyksissä sekä siinä, että nämä tutkimuskysymykset ja toiminnan tavoitteet ovat uudelleen muokkautuneet aineiston keruun yhteydessä. Parhaimmillaan suunnitelma elää tutkimuksen mukana. Tutkimuskysymysten tarkistaminen aineiston keruun yhteydessä on tyypillistä laadulliselle tutkimukselle (Eskola & Suoranta 2005, 16). Sisällönanalyysia, niin kuin koko opinnäytetyötämme, on kuitenkin ohjannut käyttämämme teorial tieto. Toisin sanoen olemme jatkuvasti opinnäytetyön aikana palanneet kirjallisuuden ääreen selvittäessämme, mitä pyrkimyksiä tämä opinnäytetyö pitää sisällään ja millaisia reunaehtoja toiminnalle eli maahanmuuttajataustaisten perheiden kanssa tehtävälle yhteistyölle koulun näkökulmasta on.

Analysoimme asiantuntijakyselyistä saaduista vastauksista tutkimuskysymysten kannalta olennaisimmat. Yhdistimme kysymykset 2. Onko maahanmuuttajataustaisten perheiden kanssa tehtävässä yhteistyössä erityishaasteita ja jos on niin millaisia?, ja 3. Mistä uskot haasteiden johtuvan?, sillä kysymykset ja vastaukset olivat hyvin samankaltaisia. Saaduista vastauksista muodostui seitsemän eri luokkaa, joista muodostui kolme pääluokkaa. Suurimmiksi haasteiksi maahanmuuttajataustaisten perheiden ja koulun välisessä yhteistyössä koettiin kieliongelmat, vanhempien tiedon puute sekä molempinpuoliset asenteet ja ennakkoluulot. Tätä analyysivaihetta kuvaamme alla olevalla kuviolla.

KUVIO 2. Haasteita ja syitä maahanmuuttajataustaisten perheiden ja koulun välisessä yhteistyössä.

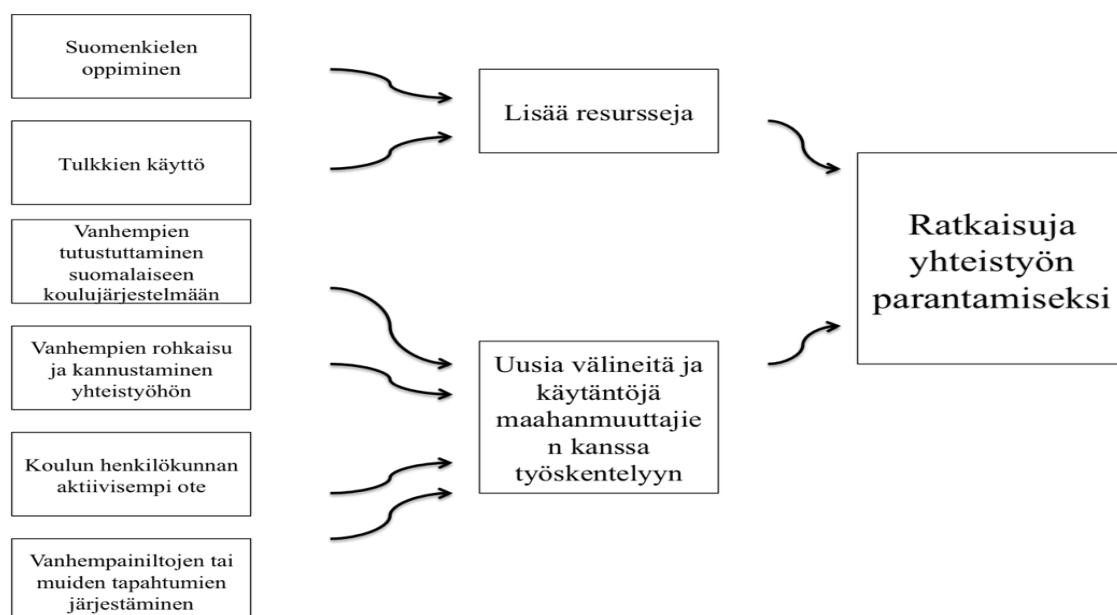

Maahanmuuttajataustaisten vanhempien tiedon puute suomalaisesta koulujärjestelmästä koettiin haasteena yhteistyölle. Mielestämme koulun tulisi välittää enemmän tietoa koulujärjestelmästä ja koulun käytänteistä maahanmuuttajataustaisille perheille. Tähän tiedon välittämiseen Väestöliiton Kotipuun kehittämä vertaisryhmätoimintamalli olisi hyvä väline. Osa vertaisryhmätoiminnan aiheista liittyy suomalaiseen koulujärjestelmään. Vertaisryhmätoiminnan toteuttaminen olisi kuitenkin vaatinut laajoja resursseja, muun muassa lastenhoidon ja tulkit. Tästä syystä päätimme olla toteuttamatta Kotipuun vertaisryhmätoimintamallia, sillä se ei mielestämme vastannut koulun sen hetkisiin tarpeisiin.

Kyselyistä saimme myös tietoa siitä, etteivät opettajat olleet tavanneet lainkaan osaa maahanmuuttajataustaisista vanhemmista. Opettajat kokivat tämän vaikeuttavan yhteistyötä. Maahanmuuttajataustaisten vanhempien kynnys tulla koululle vaikutti olevan korkealla. Tämän uskomme johtuvan vanhempien epävarmuudesta, kielitaidottomuudesta ja molemminpuolisista asenteista ja ennakkoluuloista. Päätimme panostaa toiminnassamme kontaktien luomiseen ja perheiden paikalle kutsumiseen. Yleisesti haasteet liittyivät kohtaamiseen, yhteisen kielen ja kulttuurin puuttumiseen ja vuorovaikutukseen. Tämä kertoo mielestämme siitä, että kodin ja koulun välisessä yhteistyössä esiintyviin haasteisiin voidaan vaikuttaa vuorovaikutusta lisäämällä. Muutos ja kehitys eivät liity vain toimijoiden ominaisuuksiin, vaan se tapahtuu yhteisessä dialogissa koulun ja maahanmuuttajataustaisten perheiden välillä.

Kysymyksestä 4. Onko sinulla ajatuksia siitä miten koulu voisi näihin haasteisiin vastata?, saaduista vastauksista muodostui kuusi luokkaa, joista muodostui kaksi pääluokkaa. Alla oleva kuvio kuvaa ratkaisuja yhteistyön parantamiseksi.

KUVIO 3. Ratkaisuja yhteistyön parantamiseksi.

Vastauksista kävi ilmi tarve uusille välineille ja käytännöille yhteistyön parantamiseksi. Asiantuntijat toivoivat maahanmuuttajavanhempien kohtaamiseen uusia vapaamuotoisempia tapahtumia, joissa olisi tilaa keskustelulle ja keskinäiselle tutustumiselle. Toiminnan toivottiin myös olevan tarpeeksi kevytrakenteista, jotta sitä olisi myös jatkossa mahdollisuus toteuttaa. Toiminnan toteuttamista koulussa pidettiin tärkeänä, koska mukavat kokemukset koululla pidetyistä tapahtumista madaltaisivat vanhempien kynnystä tulla koululle. Yhtenä ratkaisuna yhteistyön parantamiselle asiantuntijoiden mukaan oli koulun henkilökunnan aktivoiminen, joten pidimme tärkeänä luokan opettajan panosta suunnittelun ja toteutuksen aikana.

Haasteena mainittiin kieliongelmat ja resurssipula tulkkien suhteen. Ratkaisuna tähän haasteeseen todettiin resurssien lisääminen. Halusimme kuitenkin pitää toiminnan riittävän kevytrakenteisena ja vapaamuotoisena. Tällä perusteella emme halunneet toimin-

taan lisää resursseja. Monissa arjen vuorovaikutustilanteissa tulkkia ei ole käytettävissä, joten kohtaamisessa on käytettävä muunlaisia välineitä vuorovaikutuksen syntymiseksi. Kyselyistä tuli esille myös näkökulma, jonka mukaan tulisi korostaa luokan yhteishenkeä. Vastauksissa mainittiin, että maahanmuuttajataustaiset ja suomalaiset vanhemmat olisi tärkeää saada keskustelemaan ja kuuntelemaan toisiaan. Tästä syystä halusimme järjestää toimintaa koko luokan oppilaille perheineen. Mielestämme yhteinen toiminta tukisi luokan yhteisöllisyyttä ja voisi olla lisäämässä maahanmuuttajataustaisten vanhempien osallisuutta koulussa.

Yllä olevan tiedon pohjalta rakensimme Aamuhetkitoiminnan. Toteutimme yhteisen tapahtuman koko luokan perheille, jossa he saivat mahdollisuuden osallistua luokan toimintaan. Tällä tavoin pyrimme vaikuttamaan asiantuntijoiden mainitsemiin haasteisiin. Aamuhetki oli uusi tapa tehdä yhteistyötä ja se mahdollisti kontaktien luomisen ja vahvistamisen. Aamuhetki tarjosi myös mielestämme hyvän mahdollisuuden luottamuksen luomiseen, vanhempien rohkaisuun ja kannustukseen sekä asiantuntijoiden aktivoimiseen toimintaa toteuttaessa. Toiminnan järjestämisessä halusimme aktivoida myös luokkien oppilaat. Aamuhetki valmisteluineen tarjosi mielestämme myös hienon tilaisuuden käsitellä luokan oppilaiden ja heidän perheidensä kieli- ja kulttuuritaustoja. Kulttuuritietämystä lisäämällä puolin ja toisin uskoimme voivamme vaikuttaa vuorovaikutuksen syventymiseen ja yhteisen toimintakulttuurin muodostumiseen.

5 AAMUHETKEN TOTEUTTAMINEN

5.1 Aamuhetken valmistelut

Aamuhetkien valmistelut aloitimme sopimalla kohdeluokkien opettajien kanssa ajankohdat Aamuhetkien toteutukselle. Sovimme, että Aamuhetket toteutetaan työharjoittelumme loppupuolella kahden viikon välein. Valitsimme ajankohdaksi luokan ensimmäisen oppitunnin, joka alkoi kello kahdeksan. Uskoimme vanhempien osallistuvan parhaiten heti päivän alussa. Halusimme myös ottaa oppilaat mukaan toiminnan toteutukseen, sillä koko toiminnan tarkoitus oli kodin ja koulun välistä yhteistyötä kehittämällä lisätä lasten hyvinvointia koulussa. Kutsujen toteuttamisessa lähdimme liikkeelle vanhempien ja oppilaiden osallistamisesta. Maahanmuuttajien mukaan saamiseksi halusimme ottaa heidät erityisesti huomioon tiedottamisessa ja erilaisuuden huomioimisessa. Annoimme kaikille muuta kuin suomea kotikielenään puhuville lapsille kotitehtäväksi (Liite 3) yhdessä vanhempien kanssa kirjoittaa reppuvihkoon, mikä on heidän kotona käyttämänsä kieli ja miten omalla kotikielellä kirjoitetaan tervetuloa. Toivoimme tämän tehtävän herättävän vanhemmissa mielenkiinnon siitä, mitä koulussa tulee tapahtumaan ja mihin tätä tietoa tarvitaan. Halusimme tehtävällä myös ilmaista koulun mielenkiinnon ja arvostuksen oppilaan ja perheen kieltä ja kulttuuria kohtaan. Oppilaiden kanssa tutustuimme kartan avulla perheiden kotimaihin ja luokan oppilaat saivat myös tehtäväkseen värittää lasten kotimaiden lippuja. Kartta ja liput olivat luokissa esillä Aamuhetkissä.

KUVA 1. Oppilaiden kotimaat ja liput

Kutsut Aamuhetkiin teimme yhdessä luokan oppilaiden kanssa. Oppilaat kuvittivat kortit piirtämällä niihin perheensä ja kirjoittamalla perheen äidinkielellä sanan tervetuloa. Tällä tavoin pyrimme tuomaan esiin arvostusta perhettä kohtaan. Kutsun (Liite 4.) tekstiosassa kerroimme, että pidimme tärkeänä perheen tuloa koululle ja että oppilaat odottivat Aamuhetkeä. Tekstin pyrimme pitämään selkokielisenä. Kirjoitimme lyhyitä lauseita ja välttimme monimutkaista tekstiä. Yhden kutsuista käännätimme perheen omalle äidinkielelle, koska emme olleet varmoja perheen suomen kielen taidoista. Tekstissä kerroimme myös, että olemme kutsuneet Aamuhetkeen koko luokan perheet. Halusimme mainita tämän, jotta Aamuhetken luonne koko luokan perheiden yhteisenä tapahtumana välittyisi koteihin. Lähetimme kutsut koteihin kahta viikkoa ennen tapahtumaa, jotta vanhemmat ehtivät järjestää mahdollisuuden tulla paikalle. Pyysimme kutsuissa vahvistamaan osallistumisen sekä sen, kuinka monta henkilöä perheestä on tulossa. Vahvistaminen tuli tehdä viikkoa ennen Aamuhetkeä. Olimme varautuneet ottamaan yhteyttä koteihin myös puhelimitse, mikäli emme olisi saaneet kirjallista vahvistusta. Suurin osa perheistä vastasi kutsuun myöntävästi ja parin perheen kohdalla olimme vielä ennen Aamuhetkeä yhteydessä reppuvihkon välityksellä ja puhelimitse.

KUVA 2. Aamuhetkikutsut

Päätimme laittaa myös lasten kotimaiden lippuja käytävälle luokan ulkopuolelle. Ajatuksena oli se, että vanhemmat tuntisivat olonsa heti tervetulleeksi nähdessään oman kotimaansa lipun. Idean lipuista käytävillä saimme tutustumiskäynniltä Meri-Rastilan koulussa, jonka aulassa oli eri maiden lippuja.

KUVA 3. Liput koulun käytävällä

Aamuhetken sisältöä suunniteltiin yhdessä opettajien kanssa. Tarkoituksena oli pitää ohjelma mahdollisimman yksinkertaisena ja helppona toteuttaa. Halusimme ottaa ohjelmaan lapset mukaan töineen ja esityksineen, mutta jättää myös tilaa yhteiselle vapaalle keskustelulle. Harjoittelimme yhdessä lasten ja opettajien kanssa pöytäteatteriesitykset, jotka pohjautuivat lasten koulukirjan teksteihin. Pöytäteatteriesitykset valmisteltiin pienryhmissä. Esitykset olivat hyvin lyhyitä. Lapset myös lauloivat Aamuhetkissä koulussa oppimiansa lauluja. Aamuhetkissä tarjottiin kahvia, teetä, mehua, pullaa ja keksiä.

5.2 Ensimmäinen Aamuhetki

Aamuhetki alkoi kello kahdeksan aamulla. Aamuhetkeen osallistui 12 vanhempaa sekä yksi pikkusisar. Vanhemmat ja sisar tulivat luokkaan ja saivat ottaa virvokkeita. Koulun puolelta luokassa läsnä olivat oppilaat, opettaja, avustaja ja opiskelijat. Vanhemmat ohjattiin eri puolille luokkaa sijoitettuihin tuoleihin istumaan. Ensimmäisenä puheenvuoron käytti luokan opettaja, joka toivotti paikalle tulleet tervetulleeksi ja esitteli Aamuhetken tarkoituksen ja sisällön. Opettajan jälkeen me kerroimme, kuinka Aamuhetki liittyy opinnäytetyöhömme sekä Koulu lapsen hyvinvointia tukemassa -hankkeeseen. Esittelimme ja kävimme läpi palautelomakkeen (Liite 5.), jonka jälkeen jaoimme sen

vanhemmille. Pyysimme vanhempia palauttamaan lomakkeet aamun aikana. Myös luokan koulunkäyntiavustaja esitteli itsensä ja tehtävänsä koulussa. Tämän jälkeen lapset esittivät kaksi tuttua laulua cd:n säestyksellä sekä pienryhmissä tekemänsä pöytäteatteriesitykset. Esitysten jälkeen opettaja käytti oman puheenvuoronsa, jossa hän kertoi kuluvan kevään tapahtumista ja koulupäivän sisällöstä. Loppuaika oli varattu vapaalle keskustelulle. Lapset saivat tehdä väritystehtäviä ja esitellä luokassa olevia töitään perheilleen. Opettaja, avustaja ja me pyrimme rohkaisemaan vanhempia keskusteluun osallistumalla siihen itse ja menemällä vanhempien sekaan.

Aamuhetken aikana keräsimme halukkailta vanhemmilta yhteystiedot jaettavaksi vanhempien kesken. Toivoimme näin edistävämme vanhempien verkostoitumista. Aamuhetken aikana pyrimme myös tukemaan vanhempien keskinäistä vuorovaikutusta tuomalla esiin yhteisiä keskustelunaiheita kuten vanhemmuus ja vertaisuus. Tästä esimerkkinä maahanmuuttajataustaisen äidin ihmetellessä puhelinnumerolistan merkitystä, kerroimme äidin voivan soittaa esimerkiksi vieressä istuvalle äidille kysyäksään lapsensa läksyistä. Nämä äidit jatkoivat keskustelua aiheesta kommenttimme jälkeen. Maahanmuuttajataustaiset perheet hyötyvät vertaistuesta, sillä lisääntynyt tieto ja kontaktit parantavat perheen elämänhallintaa ja voimaannuttavat vanhempia uudessa yhteiskunnassa (Alitolppa-Niitamo & Sirkiä 2007, 4).

Aamuhetken aikana keskustellessamme perheiden kanssa saimme paljon uutta tietoa perheiden kotimaasta, kulttuurista ja lapsesta perheenjäsenenä. Erään oppilaan vanhempien kanssa tutustuessamme karttaan kuulumme, että olimme sijoittaneet perheen kotimaan väärän kohtaan. Saman perheen kanssa keskustelimme myös heidän äidinkielestään ja sen merkityksestä. Perheen äidin mielestä heidän lapsensa ei osaa kovin hyvin vanhempien äidinkieltä, koska lapsi on ollut vauva perheen muuttaessa Suomeen. Äiti tuntui olevan asiasta huolissaan, sillä hän halusi lapsensa pystyvän kommunikoimaan usealla kielellä. Lapsi oli oppinut suomen kielen hyvin, mutta ei puhunut muita kieliä. Keskustelu vanhempien kanssa toi esiin heidän odotuksiaan ja toiveitaan lapsen kieli- taidon kehityksen suhteen.

5.3 Toinen Aamuhetki

Toisessa luokassa järjestettyyn Aamuhetkeen osallistui 12 aikuista ja 5 lasta. Osallistujina olivat lasten vanhempia, pienempiä sisaruksia ja yhden oppilaan täti. Vain yhdestä perheestä kukaan ei päässyt osallistumaan. Perhe oli suomalainen. Kahdesta perheestä vanhemmat tulivat myöhässä, mutta mielestämme oleellista oli, että he kuitenkin tulivat. Molemmat myöhästyneet perheet olivat maahanmuuttajataustaisia. Tilaisuuden aluksi perheet ohjattiin luokkaan ja rohkaisimme ottamaan tarjolla olleita virvokkeita. Luokkaan oli tuotu vanhempia varten ylimääräisiä tuoleja, jotka oli sijoitettu eri puolille luokkahuonetta. Aamu aloitettiin, kuten aina siinä luokassa aloitetaan. Opettaja kävi yhdessä oppilaiden kanssa läpi kalenteria viikonpäivien osalta sekä päivän ohjelman. Tämän jälkeen opettaja kertoi Aamuhetken tarkoituksesta ja aikataulusta sekä esitteli itsensä. Opettajan jälkeen me esittelimme itsemme ja kerroimme opinnäytetyöstämme, Koulu lapsen hyvinvointia tukemassa -hankkeesta sekä esittelimme ja jaoimme palaute-lomakkeen. Pyysimme vanhempia palauttamaan lomakkeen Aamuhetken päätteeksi. Aamuhetkeen osallistuivat myös laaja-alainen erityisopettaja ja luokan avustaja. He esittelivät itsensä ja kertoivat lyhyesti omasta työnkuvastaan. Esittelyiden jälkeen me siirryimme istumaan tyhjille tuoleille perheiden sekaan, jotta saisimme otettua kontaktia perheisiin. Lapset ja opettaja esittivät kaksi tutuksi tullutta laulua cd:n säestyksellä, joiden jälkeen lapset pienryhmissä esittivät lyhyet pöytäteatteriesitykset.

Esitysten jälkeen lapset ohjattiin esittelemään tekemiään töitä perheilleen. Tässä vaiheessa myös me, avustaja ja opettaja kiertelimme luokassa ja menimme juttelemaan perheiden kanssa. Avustaja ja opettaja keskustelivat kaikkien luokan vanhempien kanssa. Me opiskelijat keskityimme ottamaan enemmän kontaktia maahanmuuttajataustaisiin vanhempiin ja pyrimme avaamaan keskustelua esimerkiksi kyselemällä heidän kotimaastaan ja kulttuuristaan. Näytimme vanhemmille myös seinällä olevan kartan ja pyysimme vanhempien kommentteja karttaan merkityistä tiedoista. Laaja-alainen erityisopettaja kulki yhdessä oppilaan kanssa, jonka vanhemmat eivät päässeet paikalle ja katseli hänen tekemiään töitä.

Vanhemmilta kerättiin myös lista puhelinnumeroista heidän omaan käyttöönsä. Vanhempia rohkaistiin olemaan yhteydessä niin toisiinsa kuin kouluunkin. Keskusteluista

esimerkkinä kehuimme erään äidin kielitaitoa ja rohkaisimme häntä ottamaan yhteyttä asiassa kuin asiassa niin opettajaan kuin toisiin luokan vanhempiinkin. Luokassa syntyi paljon muutakin keskustelua, muun muassa luokan vanhempien kesken. Opettajilta vanhemmat halusivat kuulla lastensa pärjäämisestä koulussa. Heiltä kysyttiin paljon lasten koulumenestyksestä ja siitä, siirtyykö lapsi varmasti seuraavalle vuosiluokalle. Kysymys saattaa meistä suomalaisista kuulostaa oudolta, mutta on kuvaava siinä mielessä, miten vähän maahanmuuttajataustaisilla vanhemmilla saattaa olla tietoa koulujärjestelmästä ja koulun toimintatavoista. Keskustelua syntyi myös muista asioista, kuten lasten käyttäytymisestä kotona ja koulussa, uskonnosta, perheiden kotimaista ja lasten ruokailusta. Tietoa saatiin molemmin puolin. Esimerkkinä eräs isä hämmästeli lapsensa vilkkautta ja äänekkyyttä luokassa. Isä kertoi, etteivät hänen kuvitelmansa lapsen koulupäivästä vastanneet todellisuutta. Opettajan mukaan yhteistyön kannalta arvokasta on se, että vanhemmat saavat tilaisuuden tehdä tällaisia havaintoja. Yhteinen näkemys asettaa aikuiset keskusteluissa lähemmäs kasvatuskumppanuutta. Tämä myös vahvistaa perheiden osallisuutta koulukontekstissa, joka on yksi Koulu lapsen hyvinvointia tuke-
massa -hankkeen tavoitteista.

6 AAMUHETKEN ARVIOINTI JA JOHTOPÄÄTÖKSET

6.1 Oma arvio Aamuhetkestä

Aamuhetkien jälkeen arvioimme toimintaa keskustelemalla ja refleктоimalla tapahtunutta. Pidimme yhdessä Aamuhetkiin osallistuneiden koulun henkilökunnan edustajien kanssa arviointikeskustelut. Kirjasimme omat havaintomme ja arviointikeskustelut opinnäytetyöpäiväkirjaamme. Ensimmäisenä tavoitteenamme oli saada vanhemmat tulemaan kouluun. Kyseisten luokkien vanhemmat ovat osallistuneet melko vähän koulun ja luokkien järjestämiin tilaisuuksiin. Tässä tavoitteessa onnistuimme, sillä yhteensä 20 perheestä vain kahdesta ei päästy osallistumaan. Uskomme tähän vaikuttaneen sen, että panostimme perheiden kutsumiseen.

Ensimmäisessä Aamuhetkessä lapsista oli selvästi aistittavissa pieni jännitys vanhempien ollessa paikalla. Tunnelma luokassa oli alussa hieman jäykähkö, vaikutti siltä, etteivät vanhemmat oikein tienneet mitä tulee tapahtumaan. Kuitenkin, kun alusta päästiin, tapahtuma soljui omalla painollaan. Yhteinen kokemuksemme tapahtumasta oli hyvä. Olimme tyytyväisiä osallistujamäärään, sillä emme osanneet odottaa, että vain yhden lapsen vanhemmat eivät tulisi paikalle. Kutsumisessa Aamuhetkeen olimme näin ollen mielestämme onnistuneet. Onnistumisen kokemusta vahvisti myös se, että yksi maahanmuuttajataustainen lapsi osallistui äitinsä kanssa Aamuhetkeen myöhästymisestä huolimatta. Avustaja kertoi, että tämän lapsen kohdalla yleensä myöhästyminen tarkoittaa koko päivän poissaoloa koulusta. Aamuhetken aikana vanhempien osallistuminen keskusteluun oli kohtalaista ja osittain jäykähköä. Yhtenä tekijänä tähän saattoi olla vaikuttamassa tilaisuuden ensikertaisuus ja ettemme me ehkä osanneet tarpeeksi rohkeasti ohjata ja ottaa osaa keskusteluun.

Toisessa Aamuhetkessä vuorovaikutusta syntyi helposti. Alun jännityksen ja esitysten jälkeen luokassa oli aistittavissa vapautunut tunnelma ja iloinen puheensorina. Lapset olivat myös innostuneita ja esittelivät töitään. Vanhemmat keskustelivat keskenään. Näytti siltä, että vanhemmat nauttivat olostaan ja lähtivät hyvillä mielin jatkamaan päiväänsä. Aamuhetken jälkeen pidetyssä arviointikeskustelussa opettajan kanssa, opettaja

vaikutti olevan yllättynyt osallistujien määrästä. Aiemmin luokan tapahtumissa ei ole ollut niin suurilukuista osallistumista. Erityisesti opettajaa ilahdutti erään maahanmuuttajataustaisen äidin tulo Aamuhetkeen. Kyseistä äitiä opettaja ei ollut aiemmin tavannut. Koimme kaikki saavamme Aamuhetken aikana tärkeää tietoa lapsista ja heidän perheistään. Uskomme tiedon lisäävän yhteistä ymmärrystä ja tätä kautta edistävän yhteistyötä.

Koulun henkilökunnan kanssa käydyissä keskusteluissa Aamuhetket koettiin hyväksi ja tarpeelliseksi. Ne ajoivat asiansa eli toimivat yhtenä kodin ja koulun välisenä yhteistyömuotona. Totesimme Aamuhetkien olevan hyvä mahdollisuus maahanmuuttajataustaisten vanhempien kouluun tutustumiseen. Koulun henkilökunta koki Aamuhetket helposti järjestettävänä. Sisältö oli epävirallinen eikä liian informatiivinen. Tapahtumat koettiin hyvänä ympäristönä vertaistuen mahdollistumiselle koululaisten vanhempien kesken. Aamuhetkien osallistumiskynnys oli myös matalalla ja näin ollen ajateltiin Aamuhetken olevan hyvä keino kehittää kodin ja koulun välistä yhteistyötä.

6.2 Vanhempien arvio Aamuhetkestä

Palautteen pyytäminen oman arvion tueksi kohderyhmältä on mielekästä, jottei arvio jäisi subjektiiviseksi. Palautteessa voidaan pyytää kommentoimaan esimerkiksi tapahtuman onnistumisesta. Tärkeää on, että opinnäytetyö on jollakin tavoin merkittävä kohderyhmälle (Vilkkä & Airaksinen 2003.) Halusimmekin arviointilomakkeen (Liite 5) avulla selvittää, miten vanhemmat arvioivat Aamuhetkeä. Arviointia varten keräsimme vanhemmilta palautetta arviointilomakkeella, jonka he täyttivät Aamuhetken aikana. Otimme arviointilomaketta suunniteltaessa huomioon selkokieliisyyden ja mahdollisuuden vastata laittamalla rasti ruutuun. Kyselylomake sisälsi myös yhden avoimen kysymyksen, jolla halusimme tietoa siitä, olisiko vanhemmilla muita toiveita yhteistyöstä koululle. Vanhempien arviota pyysimme Aamuhetken ajankohdan sopivuudesta, sisällöstä ja jatkotoiveista. Saimme arvioinnin kaikilta Aamuhetkiin osallistuneilta perheiltä. Yhteensä arviointilomakkeita täytettiin 15 kappaletta niin, että ensimmäisestä Aamuhetkestä saatiin seitsemän ja toisesta kahdeksan arviointilomaketta täytettynä.

Kaikki vastaajat pitivät Aamuhetken aikaa sopivana. Yhtä vastausta lukuun ottamatta myös Aamuhetken sisältö koettiin hyväksi. Yksi vastaaja ei osannut ottaa kantaa sisältöön. Yhtä vastaajaa lukuun ottamatta Aamuhetkiä toivottiin järjestettävän myös jatkossa. Yhdessä vastauksessa jatkoon ei otettu kantaa. Avoimeen kysymykseen muista yhteistyötä koskevista toiveista saimme vain yhden vastauksen. Vastaaja toivoi, että lapset itse lukisivat aapisesta tarinoita, jotta vanhemmat saisivat kuulla lapsen lukutaidot. Tämän palautteen perusteella opettaja aikoikin ottaa aapisen lukemisen aiheeksi yhteiseen keskusteluun lapsen ja vanhempien kanssa. Voidaan siis sanoa, että yleisesti vanhemmat olivat tyytyväisiä Aamuhetkeen ja toivoivat sen järjestämistä myös jatkossa. Vanhempien arvion perusteella Aamuhetken suunnittelussa ja toteutuksessa oli onnistuttu hyvin.

7 POHDINTA

7.1 Aamuhetken merkitys kodin ja koulun välisessä yhteistyössä

Yhteistyön kehittäminen maahanmuuttajaperheiden ja koulun välillä osoittautui haastavaksi, mielenkiintoiseksi ja antoisaksi aiheeksi opinnäytetyölle. Arvioinnit ja kokemukset toiminnasta kertovat Aamuhetkien toimineen hyvänä keinona toteuttaa ja edistää tätä kodin ja koulun välistä yhteistyötä. Koulu lapsen hyvinvointia tukemassa -hankkeen tavoitteina ovat lasten osallisuuden vahvistaminen, kasvatuskumppanuuden edistäminen ja koulun yhteisöllisyyden lisääminen (Lapsen ääni i.a.). Nämä tavoitteet toteutuivat myös meidän opinnäytetyössämme, sillä yhdessä oppilaiden kanssa koko luokalle toteutettu Aamuhetki mielestämme lisäsi lasten ja perheiden osallisuutta kouluympäristössä. Perheiden runsaslukuinen osallistuminen Aamuhetkiin sekä positiivinen kokemus todennäköisimmin vahvistivat luokan yhteisöllisyyden tunnetta ja Aamuhetkien aikana syntyneet keskustelut mahdollisesti edistivät molemminpuolista luottamusta ja ymmärrystä sekä kasvatuskumppanuuden toteutumista.

Kaskela ja Kekkonen (2007) toteavat kasvatuskumppanuuden lähtevän lapsen tarpeista ja lapsen edun toteutumisesta, myös Aamuhetken tarkoituksena oli tuottaa lapsille hyvää mieltä ja edistää lapsen hyvinvointia. Lapsen hyvinvointi lisääntyy kun häntä lähellä olevien aikuisten vuorovaikutus toimii. Kaskela ja Kekkonen (2007) korostavat vanhempien ja ammattilaisten tasavertaisen vuorovaikutuksen olevan kasvatuskumppanuuden perusta. Myös Koulu lapsen hyvinvointia tukemassa -hankkeen toteuttamissuunnitelmassa mainitaan kehittämistoiminnan periaatteiksi se, että lapset ja heidän vanhempansa ovat toiminnassa ammattilaisten ja muiden toimijoiden kumppaneita, ei toiminnan kohteita. (Diakonia -ammattikorkeakoulu 2009, 2.) Olemme huomioineet tämän periaatteen opinnäytetyössämme. Suunnittelussa, valmisteluvaiheessa, Aamuhetken toteutuksessa ja sen arvioinnissa olemme pyrkineet näkemään tasavertaisina toimijoina niin perheet, koulun henkilökunnan kuin me opiskelijatkin. Toiminnan kohteena eivät siis olleet perheet, vaan yhteistyö toimijoiden, kodin ja koulun välillä. Osallistamalla kaikkia toiminnassa mukana olevia ja kokeilemalla ennakkoluulottomasti erilaisia tapo-

ja toteuttaa kodin ja koulun välistä yhteistyötä uskomme yhteistyön edistyvän lähemmäs kasvatuskumppanuutta.

Opinnäytetyömme tavoitteena oli asiantuntijakyselyiden avulla selvittää maahanmuuttajataustaisten perheiden ja koulun välisen yhteistyön erityispiirteitä Mellunmäen ala-asteella. Kyselyiden mukaan (kuvio 2) yhteistyössä on erityispiirteitä, kuten molemminpuolinen tiedon puute, kieliongelmat sekä molemminpuoliset asenteet ja ennakkoluulot. Kaikki erityispiirteet liittyvät vahvasti vuorovaikutukseen. Alitolppa- Niitamon ja Söderlignin (2005) mukaan maahanmuuttajataustaisia perheitä kohdatessa on hyvä ymmärtää ja olla tietoinen perheen maahanmuuton kokemuksista ja niiden vaikutuksista perheen ja lapsen elämään. Maahanmuuton vaikutukset liittyvät monelle elämän osa-alueelle muun muassa vanhemmuuteen. Talib, Löfström ja Meri (2004) kertovat maahanmuuttajataustaisten vanhempien usein kokevan menettäneensä arvovaltansa vanhempana. Vanhempien ja lasten roolit voivat kääntyä perheessä pääläelleen. Kokemuksemme mukaan koulun henkilökunta voi olla lisäämässä tai vahvistamassa vanhemmuuden arvovaltaa kohdatessaan perheitä. Arvostamisen ja hyväksymisen voi osoittaa monella tavalla. Hymy, aito kiinnostus ja läsnäolo auttavat luottamuksen ja arvostuksen syntymistä. Myös lapsi aistii arvostaako opettaja tai muu koulun henkilökunta hänen perhettään ja kulttuuriaan.

Känkänen ja Immonen- Oikonen (2009) mainitsevat Lapsiperheiden hyvinvointi 2009 -selvityksessä maahanmuuttajavanhempien tarvitsevan kannustusta yhteistyöhön, mutta myös kouluun tarvitaan lisää valmiuksia monikulttuurisessa oppimisympäristössä toimimiseen. Myös Kosonen (2000) toteaa, että panostamalla vanhemmille suunnattuun toimintaan koulussa voidaan mahdollisesti edistää kodin ja koulun välistä yhteistyötä sekä rakentaa keskinäistä ymmärrystä. Aamuhetki osana koulun arkea voisi antaa tilaa keskustelulle ja tällä tavoin molemminpuolinen tieto ja ymmärrys lisääntyisivät. Toteutetun Aamuhetkitoiminnan kautta myös koulu sai tietoa ja välineitä maahanmuuttajataustaisten perheiden kohtaamiselle ja yhteistyölle. Kulttuurien välistä vuorovaikutusta edistettiin perehtymällä luokan oppilaiden ja perheiden kulttuuritaustoihin sekä keskustelemalla oppilaiden, perheiden ja koulun henkilökunnan kanssa perheiden kotimaiden tavoista, kielestä, kulttuurista ja siitä, kuinka nämä heijastuvat perheen elämään.

Kodin ja koulun välinen tiivis yhteistyö lisää maahanmuuttajataustaisten vanhempien tietoutta suomalaisesta koulusta ja sen toimintatavoista. Vanhempien ja opettajan yhteistyö lisää molemminpuolista arvostusta, joka myös helpottaa lapsen oppimismotivaatiota ja koulusopeutumista. Myös opettajalle on ensiarvoisen tärkeää tietää maahanmuuttajataustaisen perheen lapselleen asettamista odotuksista, arvoista, kotona puhutusta kielestä ja kulttuurin ominaispiirteistä, jotta yhteistyö voisi kehittyä kumppanuudeksi edistämään lapsen hyvinvointia. (Talib 2002, 127.) Aamuhetkessä perheillä oli mahdollisuus tutustua lapsensa koulupäivään. Vanhemmat myös näkivät ehkä ensimmäistä kertaa lapsensa toimijana kouluympäristössä. Toiminnan tavoitteena oli luoda toimintamalli, jota olisi mahdollista toteuttaa myös jatkossa. Opettajilta saamamme palautteen mukaan toiminta pysyi riittävän yksinkertaisena toteuttaa keskellä koulun arkea. Opettajat sekä avustajat olivat myös innostuneita hyvin toteutuneista Aamuhetkistä ja he aikovat jatkossa, esimerkiksi aina keväisin toteuttaa samantyyllisen Aamuhetken. Pohdimme yhdessä jo seuraavien Aamuhetkien sisältöä, joita voisivat olla piknik, jonkun vanhemman työhön tai työpaikkaan tutustuminen tai joku vanhempi voisi tulla koululle kertomaan omasta kulttuuristaan ja kotimaastaan. Yhdessä Aamuhetken keskustelussa tuli esille, että erään oppilaan vanhemmat ovat taiteilijoita. Opettaja sai keskustelusta ajatuksen pyytää vanhempia pitämään luokkaan kuvaamataidon tunti tai mahdollisesti koko luokka voisi tutustua taiteilijan työhön heidän työhuoneessaan.

Toteutetuissa kahdessa Aamuhetkessä alun jännityksen jälkeen ilmapiiri oli iloinen, keskustelevalta ja avoin. Mielestämme on tärkeää, että positiivinen kokemus liitetään kouluun, koska usein yhteydenotot ja yhteistyö on ongelmakeskeistä. Aamuhetkien aikana opettajat kertoivat saaneensa lapsista ja perheistä monipuolisempaa kuvaa kuin esimerkiksi lyhyissä vanhempainvarteissa. Aamuhetkien aikana havaitsimme myös joidenkin vanhempien keskustelevan keskenään. Toiminnan tavoitteena ei vielä varsinaisesti ollut vertaistuen muodostuminen, mutta jatkossa tähän olisi mielestämme hyvä panostaa enemmän. Tulevaisuuden visiona voisi olla esimerkiksi täysin vanhempien vastuulla olevaa luokan yhteistä toimintaa.

Aamuhetki toiminnan suunnittelun ja toteutuksen lisäksi olemme toimineet tuona aikana opettajan ja kuraattorin työn rajapinnoilla, osana koulun ja erityisesti kahden 1. luokan arkea. Sosionomiopiskelijoina olemme hyödyntäneet koulukontekstissa omaa kehitty-

vää osaamistamme. Hankkeen toteutussuunnitelmassa yhdeksi tavoitteeksi on mainittu myös luokkayhteisöllisyyden lisääminen erilaisin menetelmin (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2009, 3). Kokemustemme mukaan Aamuhetki vastaa tähän tavoitteeseen lisäämällä vanhempien, lasten ja koulun osallisuutta aktiivisina yhteistyön toteuttajina. Hankkeeseen osallistuneiden opiskelijoiden asiantuntijuuden on odotettu kehittyvän kohti uudistuvaa asiantuntijuutta (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2009, 3). Toimiessamme Aamuhetki toiminnan suunnittelussa ja osana sen toteutusta olemme saaneet jatkuvasti kehittää ammatillisuuttamme sekä tiedollisesti, että taidollisesti.

Koulussa sosionomi (AMK) voisi toimia esimerkiksi kouluohjaajana ja muun toimintansa ohella Aamuhetket voisivat olla hänen vastuualueitaan. Joihinkin kouluihin tällaisia kouluohjaajia on jo palkattu. Tehtävinä kouluohjaajilla on ollut muun muassa oppilaiden ryhmäytymisen ja yhteisöllisyyden kehittämisessä, toiminta- ja teemapäivien suunnittelussa, aamu- ja iltapäivätoiminnasta vastaamisessa ja oppilaiden sekä heidän perheidensä parissa työskentelyssä. (Pirttimaa & Pulkkinen 2004, 82–83.) Opettajien vastuu sijoittuu selkeästi opettamiseen ja koulussa sosiaalisen osaamisen tarpeeseen uutena ammattiryhmänä vastaisi sosionomi. Sosionomi (AMK) voisi toimia koulussa nimenomaan tukevin, osallistavin ja ennaltaehkäisevin keinoin. Korjaava työ taas asetuu ehkä paremmin kuraattorin toimenkuvaan. Sosionomin (AMK) osaamista koulussa voitaisiin hyödyntää myös muuta yhteisyyttä tehdessä, koulutus vastaa mielestämme hyvin verkostojen kartoittamiseen ja luomiseen sekä niissä toimimiseen.

7.2 Eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyötä tehdessä eettisyys on merkinnyt meille tapaa suhtautua tutkittavaan toimintaan. Eettinen asenne näkyy tavassamme kuvata prosessia ja siinä, kuinka puhumme työmme tuloksista. Opinnäytetyötämme olemme toteuttaneet niin, ettei siihen osallistuneita henkilöitä ole tunnistettavissa. Opinnäytetyössämme olevilta tiedonantajilta olemme kysyneet luvan tietojen käyttämiseen. Olemme kuvanneet kaikki vaiheet rehellisesti ja olemme pyrkineet pitämään työmme hyvin läpinäkyvänä. Eettinen toimintamme näkyy opinnäytetyössämme myös sopimusten noudattamisessa ja sitoutumisessa pitkäkestoiseen työskentelyyn. Omia asenteitamme ja ennakkoluulojamme olemme kir-

janneet ja reflektoineet ja pyrkineet varmistamaan, etteivät ne heijastu opinnäytetyön toteutukseen. Mellunmäen ala-asteen nimi opinnäytetyössämme on perusteltua siitä syystä, että opinnäytetyömme kuuluu hankkeeseen, jonka yhtenä toimintaympäristönä on Mellunmäen ala-aste.

Luotettavuuden kannalta on tärkeää, että opinnäytetyössämme on käytetty useita eri aineistoja. Opinnäytetyöpäiväkirjan kirjoittaminen koko prosessin ajan lisää opinnäytetyömme luotettavuutta. Opinnäytetyön kirjoittamisen aikana olemme voineet tarkistaa opinnäytetyöpäiväkirjasta prosessin kulkua sekä muita tarvittavia tietoja. Luomaamme mallia Aamuhetkitoiminnasta voidaan käyttää tai soveltaa myös muissa toimintaympäristöissä. Eri toimintaympäristöissä toteutettujen Aamuhetkien arviointi antaisi varmasti erilaisia tuloksia. Ehkä olisi mielenkiintoista jossain vaiheessa vertailla eri toimintaympäristöissä toteutettujen Aamuhetkien tuloksia keskenään.

7.3 Oma ammatillinen kehittyminen

Tässä opinnäytetyössä olemme mielestämme pystyneet osoittamaan omaa osaamistamme eri tasoilla. Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto on huhtikuussa 2010 laatinut esityksen sosionomi (AMK) -tutkinnon kompetensseista (Sosiaaliportti 2010.) Omaa toimintaamme, ammatillisuuttamme ja sen arviointia olemme tarkastelleet suhteessa näihin kompetensseihin. Sosiaalialan soveltavaa ja kehittävää osaamista olemme tarkastelleet yksilö, ryhmä- ja yhteisö-, palvelujärjestelmä- sekä yhteiskuntaosaamisen tasolla. Opinnäytetyöprosessimme on osoitus reflektiivisestä, tutkivalla ja kehittäväällä työotteella toteutetusta toiminnasta. Aamuhetkitoiminnan suunnittelu, toteutus ja arviointi on näyte käytäntöpainotteisesta tutkimuksellisesta osaamisestamme ja siitä, että tulevana sosionomeina (AMK) osaamme tuottaa uutta tietoa. Tämä mahdollistaa työskentelymme tulevaisuudessa esimerkiksi sosiaalialan kehittämishankkeissa.

Sosionomin osaaminen yksilötasolla näkyy asiakastyön taitoina (Sosiaaliportti 2010). Olemme luoneet ammatillisia ja osallistavia vuorovaikutus- ja yhteistyösuhteita niin oppilaisiin kuin heidän perheisiinsäkin. Maahanmuuttajataustaisten perheiden tarpeet yhteistyölle ovat toisistaan poikkeavat ja onkin tärkeä pyrkiä yhteistyössä yhteisöllisyyden rakentamisen rinnalla yksilölliseen työotteeseen. Maahanmuuttajataustaisten per-

heiden voimavaroina kodin ja koulun väliselle yhteistyölle näemme toimintakulttuurin rikastuttamisen mahdollisuuden. Tällä tarkoitamme mahdollisuutta toteuttaa yhteistyötä ennakkoluulottomasti kokeillen, muun muassa koteihin, tapoihin ja ammatteihin tutustumista luokan teematuntien muodossa.

Ryhmä- ja yhteisötasolla osaamista tarvitaan ohjauksessa, suunnittelussa ja yhteistyössä. Yhteiskunnallisella tasolla sosionomin osaaminen näkyy lainsäädännön tuntemisessa, syrjäytymisen ehkäisyssä ja ilmiöiden ymmärtämisessä. (Sosiaaliportti 2010.) Yksilötasolla olemme työskennelleet oppilaita ohjaten, asiantuntijoita haastatellen sekä vanhempien kanssa kontakteja solmien. Ryhmä- ja yhteisötasolla osaamistamme olemme päässeet osoittamaan ja kartuttamaan harjoittelumme aikana Mellunmäen ala-asteella. Toimiminen koulussa osana työyhteisöä oli rikastuttava ja paljon antava kokemus meille molemmille. Saimme olla osana niin luokka-, kuin kouluyhteisöjäkin ja samalla kehittää maahanmuuttajataustaisten perheiden kanssa toteutettavaa yhteistyötä kokeilu- luontoisesti suunnittelemalla ja toteuttamalla luokan yhteiset Aamuhetket. Opettajan toimenkuva koulussa kehittämishaasteista huolimatta on mielestämme selkeästi rajattu. Näihin haasteisiin kaivataan erityistä sosiaalista osaamista ja panostusta, jota sosionomi koulutuksensa puolesta omaa.

Palvelujärjestelmäosaamista olemme pystyneet osoittamaan osallistumalla hyvinvointiyhteiskunnan muutoksia ennakoiden ja niiden kehittämistarpeita ymmärtäen maahanmuuttajataustaisten perheiden näkökulmasta. Olemme opinnäytetyötä tehdessä voineet osallistua myös palveluiden tuottamiseen ja kehittämiseen. Oma sosiaalinen asiantuntijuutemme on kehittynyt työskennellessämme moniammattillisessa työryhmässä Mellunmäen ala-asteella ja eri verkostoissa opinnäytetyöhön liittyen. Yhteiskunnallisella tasolla olemme opinnäytetyömme kautta pyrkineet kehittämään syrjäytymistä ehkäisevää työtä. Olemme työtä tehdessämme perehtyneet ilmiöihin, kuten maahanmuutto ja sen syyt, kotoutuminen, syrjäytyminen ja sen ehkäisy. Vuorovaikutuksella olemme pyrkineet lisäämään omaa ymmärrystämme näistä ilmiöistä. Uskomme, että luomalla osallistavia vuorovaikutus- ja yhteistyösuhteita asiakkaisiimme lisätään osallisuutta ja yhteisöllisyyttä ja näin ollen ehkäistään syrjäytymistä. Aamuhetken näemme ponnahduslautana tälle osallistavalle vuorovaikutukselle ja yhteistyölle maahanmuuttajataustaisten perheiden kanssa.

LÄHTEET

- Alitolppa-Niitamo, Anne 2005. Kotoutuminen ja lastenkasvatus. Teoksessa Jaana, Syrjä (toim.) Vahva vanhemmuus. Paras tuki nuoren kasvuun. Helsinki: Väestöliitto, 103-112.
- Alitolppa-Niitamo, Anne & Sirkiä, Jouni 2007. Monikulttuuriset vertaisryhmät. Ohjaajan opas. Ryhmämalli kouluikäisten lasten vanhemmille. Helsinki: Väestöliiton Kotipuu.
- Alitolppa-Niitamo, Anne & Söderling, Ismo 2005. Johdanto. Moninaiset maahanmuuttajataustaiset perheet. Teoksessa Anne Alitolppa-Niitamo; Ismo Söderling & Tiina Fågel (toim.) Olemme muuttaneet. Näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin. Helsinki: Väestöliitto, 7-12.
- Diakonia-ammattikorkeakoulu 2009. Lapsen ääni koulussa / Koulu lapsen hyvinvointia tukemassa hankkeen toteuttamissuunnitelma. Helsinki.
- Eskola & Suoranta 2005. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Helsingin kaupunki 2008a. Helsinki alueittain 2008. Viitattu 3.10.2010.
<http://www.hel2.fi> > tietokeskus > julkaisut > tilastot > Helsinki alueittain 2008
- Helsingin kaupunki 2008b. Helsinki alueittain 2008 taulukot. Viitattu 3.10.2010.
<http://www.hel2.fi> > tietokeskus > julkaisut > Tilastot > Helsinki alueittain 2008 Liitetaulukko Excel-muodossa.
- Helsingin Sanomat 2010. Lapsiasiainvaltuutettu kaipaa kouluihin perhetyöntekijöitä. Helsingin Sanomat 1.11.2010. Viitattu 8.11.2010. <http://www.hs.fi>.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Isaksson, Tiina 2009. Koulusihteeri, Mellunmäen ala-aste. Helsinki. Haastattelu 26.11.
- Karila, Kirsti 2006. Kasvatuskumppanuus vuorovaikutussuhteena. Teoksessa Helena Rasku-Puttonen (toim.) Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.
- Kaskela, Marja & Kekkonen Marjatta 2007. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta – opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Helsinki: Stakes.
- Kinnunen, Eeva-Liisa & Viitala, Jonna 2008. Kodin ja koulun välinen yhteistyö alkuopetuksessa. Teoksessa Tuuli Koiranen; Marja-Leena Husso & Eira

- Korpinen (toim.) Kodin ja koulun yhteistyö monet kasvot. Tutkiva opettaja 2/2008, 6-15.
- Kosonen, L. 2000. Maahanmuuttajanuorten tukeminen käytännössä. Teoksessa K. Liebkind (toim.) Monikulttuurinen Suomi. Etniset suhteet tutkimuksen valossa. Helsinki: Gaudeamus, 149–157.
- Kuokkanen, Ritva; Kiviranta, Mervi; Määttänen, Jukka & Ockenström, Leena 2007. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Opas Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Känkänen, Päivi & Immonen-Oikkonen, Pirjo 2009,176. Teoksessa Johanna Lammi-Taskula; Sakari Karvonen & Salme Ahlström (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos.174–184
- Laatua kodin ja koulun yhteistyöhön 2007. Helsinki: Opetushallitus.
- Lapsen ääni i.a. Viitattu 3.10.2010. <http://www.lapsenaani.fi>.
- Mellunmäen ala-asteen opetussuunnitelma 2005. Viitattu 30.5.2010. www.melluaa.edu.hel.fi> Opetus> Opetussuunnitelma.
- Mellunmäki-yhdistys 2008. Tervetuloa Mellunmäen kotisivuille. Viitattu 29.9.2010. <http://www.mellunmaki.fi>> Asuminen.
- Metso, Tuija 2002. Hyvä alku kodin ja koulun väliselle yhteistyölle. Teoksessa Outi Saloranta (toim.) Ensimmäiset kouluvuodet. Perusopetuksen vuosiluokkien 1-2 opetus. Helsinki: Opetushallitus.
- Novitsky, Anita 2005. Maa vaihtuu – roolit muuttuvat. Teoksessa Anne, Alitolppa-Niitamo; Ismo, Söderling & Tiina, Fågel (toim.) Olemme muuttaneet. Näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin. Helsinki: Väestöliitto, 72–83.
- Opetushallitus 2004. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Viitattu 30.5.2010. <http://www.oph.fi>
- Opetusministeriö 2007. Koulutus ja tutkimus 2007-2012. Kehittämissuunnitelma. Viitattu 15.10.2010. <http://www.miniedu.fi>> julkaisut.
- Ovaska, Maria 2004. Päiväkotihenkilökunnan näkemyksiä perhetyöstä ja Kasvuturve-projektista. Teoksessa Soili Keskinen & Heli Virjonen (toim.) Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoidossa. Helsinki: Kustannus-osakeyhtiö Tammi.

- Pirttimaa, Raija & Pulkkinen Lea 2004. Koulupäivän eheyttäminen koulukulttuurin muutostekijänä. Teoksessa Leevi Launonen & Lea Pulkkinen (toim.) Koulukulttuuri kasvuyhteisönä. Jyväskylä: PS-kustannus, 79–90.
- Perusopetuslaki 21.8.1998/628.
- Puotisaari, Pia 2010. Koulusihteeri, Laakavuoren ala-asteen koulu. Helsinki. Haastattelu 23.11.
- Siikaniemi, Tiina 2010. Laaja-alainen erityisopettaja. Mellunmäen ala-asteen koulu Helsinki. Haastattelu 16.4.
- Sosiaaliportti 2010. Sosionomi (AMK) kompetenssit. Sosionomin (AMK) osaaminen alan työkentillä –hanke. Viitattu 21.11.2010. <http://www.sosiaaliportti.fi>
- Sosiaaliportti 2009. Maahanmuuttajat lastensuojelun asiakkaana. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 29.10.2010. <http://www.sosiaaliportti.fi>
- Talib, Mirja; Löfström, Jan & Meri, Matti 2004. Kulttuurit ja koulu. Avaimia opettajille. Helsinki: WSOY
- Talib, Mirja-Tytti 2002. Monikulttuurinen koulu. Haaste vai mahdollisuus. Helsinki: Kirjapaja Oy.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Tyyskä, Ritva 2010. Rehtori. Meri-Rastilan ala-asteen koulu Helsinki. Haastattelu 11.3.
- Vilkka, Hanna 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.
- Vilkka, Hanna & Airaksinen, Tiina 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.
- Väestöliitto 2006. Ahaa! Avaimia monikulttuuriseen kohtaamiseen. Neliapila-hanke 2006. Viitattu 20.11.2010. <http://www.ahaa-avaimia.fi> sanasto.
- Välimaa, Mikko 2010. Ennuste: Vieraskielisten määrä jatkaa nopeaa kasvua Helsingin seudulla. Helsingin Sanomat 30.3.2010. Viitattu 30.10.2010. <http://www.hs.fi>
- Zandkarimi, Mina 2010. Projektikoordinaattori. Väestöliiton monikulttuurinen osaamiskeskus Helsinki. Haastattelu 18.3.

LIITE 1: Esittely koteihin

Hei Kotiväki!

Olemme kaksi sosionomi-opiskelijaa Diakonia ammattikorkeakoulusta, Helsingistä.

Työharjoittelujaksollamme 15.3 - 23.4.2010
toimimme lapsenne luokassa.

Yhteistyöterveisin,

Raisa Joona

Niina Sundström

LIITE 2: Asiantuntijakyselyn runko

KYSELY ASIANTUNTIJOILLE

1. Kerro omin sanoin miten koulussasi toteutuu kodin ja koulun välinen yhteistyö?
2. Onko maahanmuuttajataustaisten perheiden kanssa tehtävässä yhteistyössä erityishaasteita ja jos on niin millaisia?
3. Mistä uskot haasteiden johtuvan?
4. Onko sinulla ajatuksia siitä miten koulu voisi näihin haasteisiin vastata?
5. Voisiko luokan vanhemmille suunnattu aamun kahvihetki tukea maahanmuuttajataustaisten perheiden ja koulun välistä yhteistyötä sekä vanhempien keskinäistä tutustumista? Millaisia asioita vanhempien kahvihetken tulisi mielestäsi sisältää?
6. Herääkö sinulla muita ideoita yhteistyötä tukevasta toiminnasta?
7. Onko sinulla ideoita tai kokemusta siitä miten vanhemmat saadaan mahdollisimman monilukuisesti osallistumaan toimintaan?
8. Mitä merkitystä kodin ja koulun välisellä yhteistyöllä on sinun työsi kannalta?

LIITE 3: Kotitehtävä**Kotitehtävä: 22.3.2010**

Kirjoittakaa yhdessä isän tai äidin kanssa
mitä kieltä puhutte kotona. Kirjoittakaa sana
tervetuloa omalla kotikielellä.

MITÄ KIELTÄ PUHUTTE KOTONA=**TERVETULOA=**

LIITE 4: Kutsu koteihin

LUOKAN YHTEINEN AAMUHETKI

Tervetuloa koululle ____- luokkaan
keskiviikkona 14.4.2010 klo 8.00.

- Lapset laulavat ja esittelevät koulussa tekemiään töitä.
- Aikuiset voivat tutustua.
- Tarjoamme kahvia, teetä ja pullaa.

On tärkeää, että tulette kouluun. Lapset odottavat aamuhetkeä.
Koko luokan perheet on kutsuttu.

Terveisin,

Opettaja, Raisa ja Niina

Ilmoita tuletteko mukaan:

☐ Kyllä, meiltä osallistuu ____ henkilöä.

☐ Ei.

Palauta viimeistään perjantaina 9.4.2010 mennessä.

LIITE 5: Luokan Aamuhetken arviointilomake vanhemmille

LUOKAN AAMUHETKEN ARVIOINTI**1. Oliko aika mielestäsi sopiva?**

Kyllä

En osaa sanoa

Ei

--	--	--

2. Oliko aamuhetken sisältö hyvä?

Kyllä

En osaa sanoa

Ei

--	--	--

3. Haluaisitko luokan yhteisiä aamuhetkiä järjestettävän myös jatkossa?

Kyllä

En osaa sanoa

Ei

--	--	--

4. Muita toiveita yhteistyöstä koululle:

Kiitos palautteesta!